

Økonomiplan 2007-10 og årsbudsjett 2007

**Vedtatt i kommunestyret
20.12.2006**

Hvaler kommune

1	INNLEDNING.....	3
1.1	FORMÅLET MED DOKUMENTET - DOKUMENTETS STATUS.....	3
1.2	OPPBYGGING AV PLANEN.....	3
1.3	ÅRLIG SYKLUS FOR RAPPORTERING, PLANLEGGING OG BUDSJETTERING.....	4
1.4	NY ADMINISTRATIV ORGANISERING.....	5
1.5	RÅDMANNENS SAMMENDRAG.....	6
1.5.1	<i>Mye positivt.....</i>	6
1.5.2	<i>Mange utfordringer.....</i>	7
2	GRUNNLEGGENDE FORUTSETNINGER.....	8
2.1	DEMOGRAFI.....	8
2.2	RAMMEBETINGELSER OG FØRINGER.....	8
2.2.1	<i>Revidert nasjonalbudsjett 2006 og kommuneproposisjonen 2007.....</i>	8
2.2.2	<i>Statsbudsjettet for 2007.....</i>	8
2.3	ØKONOMISKE RAMMER OG FORDELINGEN AV DISSE I ØKONOMIPLANPERIODEN.....	9
2.4	OBLIGATORISKE NOTER TIL HOVEDOVERSIKT FOR DRIFTSBUDSJETTET.....	13
3	MÅL OG RAMMER.....	16
	GJENNOMGÅENDE MÅL FOR HVALER KOMMUNE.....	16
3.1	SEKSJON OPPLÆRING OG KULTUR.....	20
3.1.1	<i>Hovedendringer fra 2006 til 2007.....</i>	20
3.1.2	<i>Økonomisk ramme Seksjon Opplæring og kultur.....</i>	21
3.2.3.1	Administrasjon opplæring og kultur - ansvar 72000.....	23
3.2.3.2	Virksomhet Asmaløy barnehage - ansvar 72110.....	23
3.2.3.3	Virksomhet Brekke barnehage - ansvar 72120.....	24
3.2.3.4	Virksomhet Hauge barnehage - ansvar 72130.....	24
3.2.3.5	Virksomhet Asmaløy skole - ansvar 72210.....	25
3.2.3.6	Virksomhet Floren skole - ansvar 72220.....	26
3.2.3.7	Virksomhet Åttekanten skole - ansvar 72230.....	26
3.2.3.8	Virksomhet Kultur - ansvar 72800.....	27
3.1.3	<i>Hvor vil vi og hvordan kommer vi dit?.....</i>	28
3.2	SEKSJON HELSE OG SOSIAL.....	30
3.2.1	<i>Hovedendringer fra 2006 til 2007.....</i>	30
3.2.2	<i>Økonomisk ramme Seksjon Helse og sosial.....</i>	31
3.2.2.1	Administrasjon Helse og sosial - ansvar 73000.....	31
3.2.2.2	Virksomhet Barn, unge og voksne - ansvar 73100.....	32
3.2.2.3	Virksomhet Lege og fysioterapi - ansvar 73200.....	33
3.2.2.4	Virksomhet Dypedalsåsen sykehjem - ansvar 73300.....	33
3.2.2.5	Virksomhet Hjemmetjenester - ansvar 73400.....	34
3.2.2.6	Virksomhet Tiltak for funksjonshemmede - ansvar 73500.....	34
3.2.2.7	Virksomhet Kommunale boliger - ansvar 73600.....	35
3.2.3	<i>Hvor vil vi og hvordan kommer vi dit?.....</i>	35
3.3	MILJØ OG TEKNIKK.....	37
3.3.1	<i>Hovedendringer fra 2006 til 2007.....</i>	37
3.3.2	<i>Økonomisk ramme Seksjon Miljø og teknikk.....</i>	38
3.3.2.1	Virksomhet Plan og miljø – ansvar 74100.....	39
3.3.2.2	Virksomhet Vann, avløp og eiendom – ansvar 74200.....	39
3.3.2.3	Virksomhet Teknisk drift – ansvar 74300.....	40
3.3.2.4	Virksomhet Havn – ansvar 74400.....	41
3.3.2.5	Virksomhet Brann og feier – ansvar 74500.....	42
3.3.3	<i>Hvor vil vi og hvordan kommer vi dit?.....</i>	42
3.4	SENTRAL STAB.....	44
3.4.1	<i>Hovedendringer fra 2006 til 2007:.....</i>	44
3.4.2	<i>Økonomisk ramme Virksomhet Sentral stab.....</i>	44
3.4.3	<i>Hvor vil vi og hvordan kommer vi dit?.....</i>	45

FIGURER- OG TABELLOVERSIKT:

1	INNLEDNING	3
	FIGUR 1 FORENKLET GRAFISK FREMSTILLING AV ÅRSHJULET:	5
2	GRUNNLEGGENDE FORUTSETNINGER	8
	TABELL 1 OVERSIKT DRIFTSBUDSJETT HVALER KOMMUNE	11
	TABELL 2 OVERSIKT INVESTERINGSBUDSJETT HVALER KOMMUNE	14
3	MÅL OG RAMMER	16
	FIGUR 2. GJENNOMGÅENDE MÅLEKART FOR HVALER KOMMUNE	19
	FIGUR 3. MÅLEKART FOR SEKSJON HELSE OG SOSIAL.....	35
	FIGUR 4. MÅLEKART FOR MILJØ OG TEKNIKK	42
	FIGUR 5. MÅLEKART FOR SENTRAL STAB.	45

1 Innledning

1.1 Formålet med dokumentet - dokumentets status

Plan og bygningsloven og kommuneloven bestemmer at det i hver kommune skal utarbeides kommuneplan, økonomiplan og årsbudsjett. Kommuneplanen skal rulleres hvert 4. år, mens økonomiplanen skal rulleres hvert år. Årsbudsjettet og økonomiplanen skal vedtas innen utgangen av hvert år. Nåværende rulling av kommuneplanen startet sent i 2006, fortsetter i 2007, og sluttbehandles i 1. kvartal 2008 av det kommunestyret som velges i september 2007.

I Kommuneloven § 44, nr 4, finnes følgende bestemmelse: "I økonomiplanen skal det for hvert enkelt år økonomiplanen omfatter, anvises dekning for de utgifter og oppgaver som er ført opp". Økonomiplanen er bindende. Dersom rammene for kommunens virksomhet må endres etter at økonomiplanen er vedtatt, må en slik endring vedtas av kommunestyret. Bestemmelsene om årsbudsjettet finnes i § 45 i kommuneloven. Budsjettet skal som økonomiplanen være fullstendig og realistisk og forutsettes korrigert når budsjettregnskapet viser avvik.

I dette dokumentet er økonomiplanen og årsbudsjettet slått sammen til ett dokument. Det første året i økonomiplanen er årsbudsjettet. Dette er gjort for å effektivisere planarbeidet, samtidig som vi ønsker å sikre sammenheng mellom mål, tiltak og økonomisk gjennomførbarhet, på kort og lang sikt.

Kommuneplanen, økonomiplanen og årsbudsjettet får i noen grad innspill fra andre kommunale planer, på samme måte som disse planene/budsjettet også gir innspill til annen kommunal planlegging. Annen kommunal planlegging kan være for spesielle temaer, eller for bestemte geografiske områder.

Kommunestyrets tidligere vedtak om kommuneplanen, økonomiplanen og årsbudsjettet er det viktigste grunnlaget for økonomiplan for perioden 2007 – 2010 og årsbudsjett 2007. Vedtaket i kommunestyret i møte 20.09.06, sak 41/06, om rammer og føringer for Økonomiplan 2007 – 2010 og Budsjett 2007, er det viktigste av disse grunnlagene. Rådmannens forslag til økonomiplan og årsbudsjett inneholder en del endringer i forhold til hva kommunestyret vedtok 20.09.06. Nærmere forklaring til disse endringene fremgår nedenfor i kapittel 2.3.

I vedlegg 1 til økonomiplanen/årsbudsjettet er det utarbeidet en samlet oversikt over kommunens egenbetalinger, gebyrer og betalingsbetingelser, og hvordan disse foreslås endret fra 2006 til 2007.

I vedlegg 2 til økonomiplan/årsbudsjettet er det utarbeidet et statistikkhefte over de mest sentrale nøkkeltallene som bør benyttes i planleggingen av kommunens tjenesteproduksjon fremover. Hensikten med å samle og systematisere denne type informasjon i et eget hefte er at denne statistikken skal bli mer tilgjengelig og synlig ved en årlig oppdatert publisering. Politikere, administrasjonen og andre interesserte har behov for mer fakta og bedre prognoser som grunnlag for god planlegging og oppfølging. Kommunens statistikkhefte skal bidra til å dekke dette behovet når hefte er ferdig utviklet.

Utfordringen blir å knytte statistikkheftet og økonomiplanen/årsbudsjettet tettere sammen. Dette har man beklageligvis ikke rukket å få til på en god nok måte i dette forslaget til økonomiplan og årsbudsjett. Heftet ble ikke ferdig før seksjonene og virksomhetene måtte levere sine innspill, slik at henvisningene til heftet på mange områder mangler.

1.2 Oppbygging av planen

- Økonomiplanen/årsbudsjettet er i hovedsak bygget opp på samme måte som for inneværende år (2006-2009). Vi ønsker blant annet å synliggjøre kommunens bruk av balansert målstyring/resultatledelse. Malene legger til rette for den nye arbeidsdelingen mellom kommunestyret og utvalgene (inkludert formannskapet) som følger av det nye delegeringsreglementet. Dette innebærer at kommunestyret vedtar målene og rammene for seksjonene og sentral stab, mens utvalgene (inkludert formannskapet) vedtar målene og rammene for virksomhetene og avdelingene (inkludert sentral stab). De tidligere kapitlene "hvor er vi?" er erstattet av det årlige oppdaterte statistikkhefte som er laget i en første versjon som vedlegg til økonomiplan 2007-2010/årsbudsjett 2007.
- Rådmannen har valgt å innarbeide mål og rammer for virksomhetene i dette dokumentet sammen med mål og rammer for seksjonene og sentral stab. På denne måten har kommunestyret og utvalgene (inkludert formannskapet) det samme beslutningsgrunnlaget. Ved kommunestyrets behandling av mål og rammer for seksjonene kan informasjonen om mål og rammer for virksomheter, ligge som

bakgrunn. Dette gir bedre "gjennomsliktighet" i kommunens planlegging og rapportering. Ulempen er at kommunestyret kan falle for fristelsen til å "overta" utvalgenes funksjon.

- Det første året i økonomiplanperioden er samtidig rammene for årsbudsjettet for 2007. Tallene i økonomiplanen/årsbudsjettet er i hovedsak netto rammer som følge av de prinsippene som kommunen har vedtatt å styre seksjoner og virksomheter på. Disse innebærer at virksomheter og seksjoner kan øke sin aktivitet ved selv å øke sine inntekter, i tillegg til at de må dekke egne underskudd og kan ta med seg egne overskudd. Disse prinsippene vil bli nærmere definert i et eget økonomireglement som ferdigstilles i første halvår 2007.
- Kapittel 2 beskriver generelle forutsetninger og føringer for økonomiplanen og årsbudsjettet. I tillegg fastsettes i dette kapitlet også rammene for 2007 og i resten av økonomiplanperioden. Dette gjelder både drift og investeringer. Tabell 1 og tabell 2 regnes som de viktigste dokumentene for kommunestyrets og ledelsens overordnede økonomiske styring av kommunens økonomi.
- Kapittel 3 beskriver innledningsvis kommunens overordnede (gjennomgående) målekart, men primært gir dette kapitlet en oversikt over de ulike seksjonene og virksomhetene, hva vi får til og hva vi ikke får til innenfor disse rammene, målsettinger og tiltak. Det gjennomgående målekartet gjelder for all virksomhet i kommunen. Seksjon Helse og sosial, Seksjon Miljø og teknikk og Sentral stab har startet opp med å utarbeide spesifikke målekart. Fokusområdene og målene er gjennomgående for hele kommunen, men det kan være aktuelt med flere måleindikatorer, målemetoder og resultatmål når de spesifikke målekartet utarbeides.
- Forrige økonomiplan/årsbudsjett hadde et avsnitt som het "Hvor er vi" innen hver seksjon. Dette avsnittet inneholdt for det meste nøkkeltall som beskrev nå-situasjonen for seksjonen. Disse nøkkeltallene er nå samlet i et eget hefte som vedlegges dette budsjettokumentet. Ved å samle og systematisere nøkkel informasjonen i et eget hefte håper vi at statistikken vil bli mer tilgjengelig, samtidig som det bidrar til å forbedre selve budsjettokumentet.

1.3 Årlig syklus for rapportering, planlegging og budsjettering

Kommunestyret gjorde i møte 28.09.05, sak 52/05, også vedtak om et "årshjul" for Hvaler kommune. Administrasjonen har i etterkant revidert dette og legger fram et forslag til nytt årshjul som er presentert på neste side. Dette årshjulet gir en oversikt over det årlige sykliske arbeidet med rapportering, planlegging og budsjettering. Årshjulet representerer på denne måten en viktig beskrivelse av kommunens styringssystem. Brukerundersøkelser, dialogmøter med representanter for brukere, medarbeiderundersøkelser og -samtaler er inkludert i årshjulet. Årshjulet kan noe forenklet illustreres som i figur 1 nedenfor.

Arbeidet med rapportering, planlegging og budsjettering er ressurskrevende. Samtidig er dette arbeidet avgjørende for politisk og administrativ styring og oppfølging. Nedenfor redegjør vi for hvordan vi mener sammenhengen bør være mellom ulike aktiviteter i tilknytning til rapportering, planlegging og budsjettering i Hvaler kommune. Det legges blant opp til delvis overlappende aktiviteter for å bidra til å effektivisere arbeidet mest mulig, og det tas hensyn til ønsket om å involvere interessenter utover de påleggene om offentlig ettersyn som følger av lovgivningen. Dette gir oss sterkere fokus på medvirkning fra brukere og ansatte.

Årsregnskapet skal i henhold til kommuneloven og forskriftene være avsluttet innen 15. februar. Rådmannens årsmelding vil bli utarbeidet i tilknytning til avslutningen av regnskapet. Regnskapet og årsmeldingen skal deretter vurderes av revisjonen og kontrollutvalget i henhold til bestemte tidsfrister. Endelig behandling av årsregnskap og årsmeldingen bør som følge av dette legges til kommunestyret i siste halvdel av mai.

Arbeidet med årlig budsjetterundskriv, bør startes i april parallelt med avslutningen av årsregnskapet, årsmeldingen og tertialrapport 30.04. Kommunestyrets budsjetterundskriv danner grunnlaget og rammene for administrasjonens arbeid med årsbudsjettet og økonomiplanen.

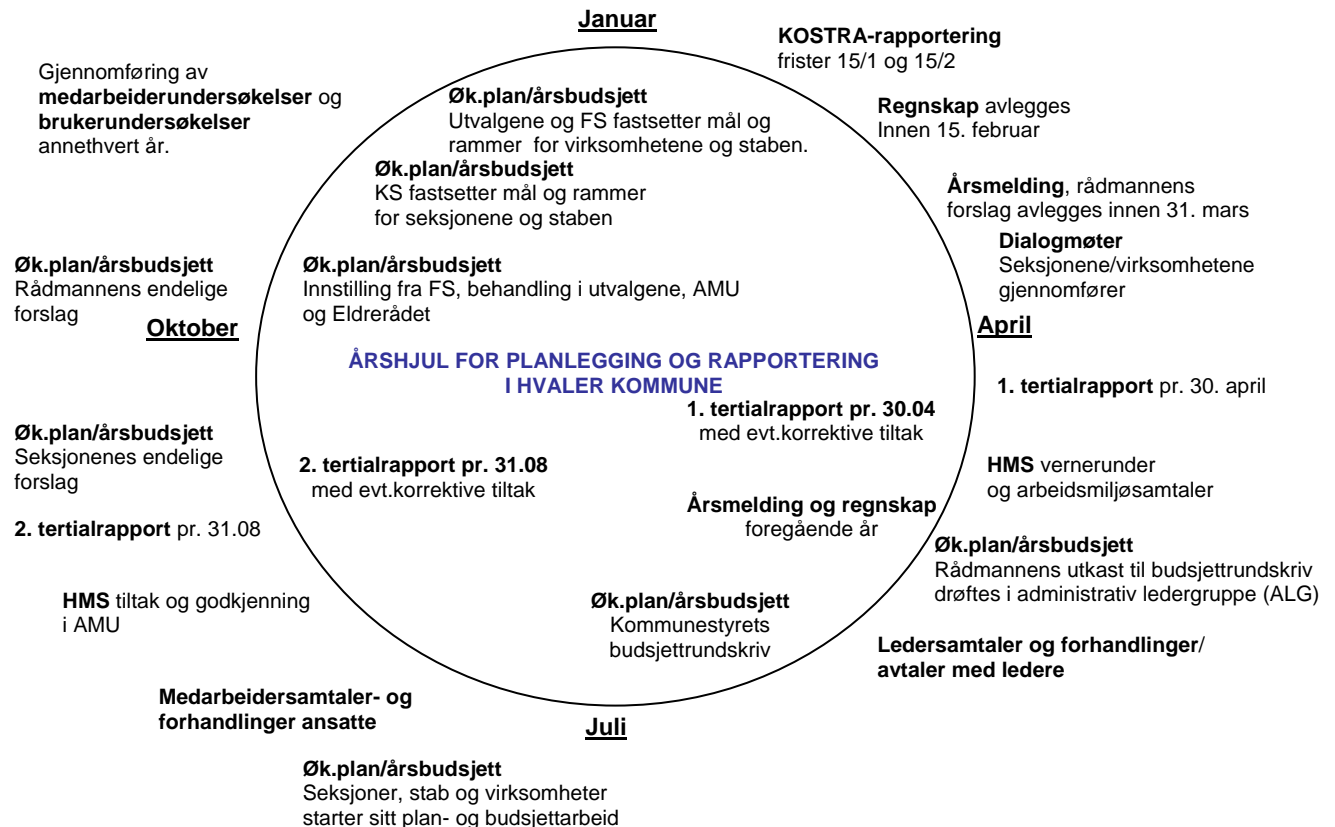
Tertialrapporter, med eventuelle korrektive tiltak, utarbeides pr 30.04 og 31.08. Disse rapportene kan dermed legges frem for kommunestyret i siste halvdel av mai og september.

Årsbudsjett og økonomiplan, samt kommuneplan hvert 4. år, legges frem for behandling i kommunestyret tidlig i desember. Utvalgene (herunder formannskapet) behandler målene og rammene for virksomhetene og sentral stab (herunder avdelingen og sentral stab) senere i desember, med bakgrunn i de målene og

rammene som kommunestyret vedtar for seksjonene og sentral stab. Arbeidet med disse dokumentene om høsten bør gjøres enkelt og effektivt, med bakgrunn i at rammene og grunnlaget er gitt i forbindelse med behandlingen av kommunestyrets budsjetttrundskriv i juni.

Figur 1 Forenklet grafisk fremstilling av årshjulet:

Forklaring: Aktiviteter innenfor sirkelen er politisk behandling. Aktiviteter utenfor sirkelen er administrativ behandling

Balansert målstyring/resultatledelse er et målstyringskonsept som mange kommuner er i ferd med å innføre. Denne metoden utgjør en viktig del av vårt nye styringssystem og "årshjul". Hovedhensikten er at vi ønsker å styre kommunen på flere fokuserte områder, og ikke med ensidig tung vekt på økonomistyring og andre kvantitative forhold. Metoden innebærer at vi tvinges til å konkretisere målene og hvordan disse skal måles. Vi må også fastsette ambisjonsnivå for resultatene. I tillegg vil balansert målstyring/resultatledelse føre til større åpenhet og tydelighet om resultatoppnåelsen, og det legger godt grunnlag for oppfølging av ledere og ansatte.

Målekartet er et av de viktigste verktøyene i balansert målstyring /resultatledelse, og må forstås i sammenheng med "årshjulet".

Rådmannen vi understreke at balansert målstyring/resultatledelse og nytt årshjul ikke er ferdig innført med dette forslaget til økonomiplan 2007 – 2010 og årsbudsjett 2007. Vi trenger mer tid og erfaring for å få dette innført slik at det fyller hensiktene fullt ut.

1.4 Ny administrativ organisering

Hvaler kommune har fra 01.11.05 startet innføringen av ny administrativ organisering i tråd med kommunestyrets vedtak i møte 28.09.05, om ny administrativ organisering og nye delegeringsreglementer.

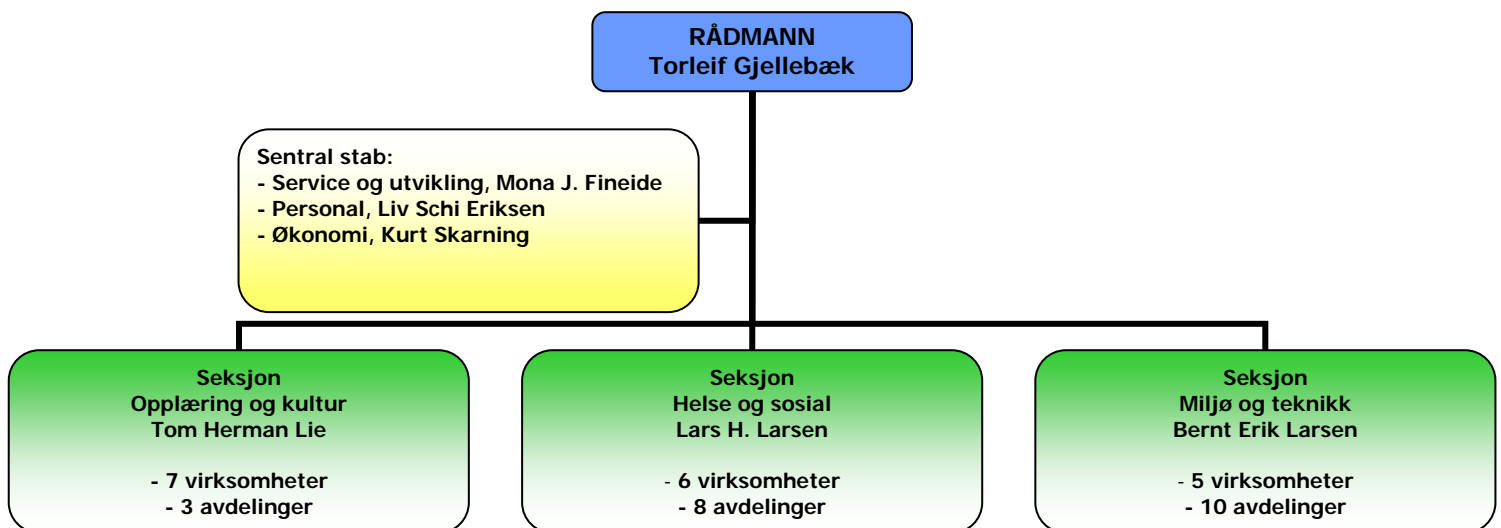
Organiseringen er i hovedsak i fire nivåer.

1. Rådmannen med Sentral stab er organisert som en enhet med tre faglige ledere. Disse er service- og utviklingssjef, personalsjef og økonomisjef.
2. Seksjon Opplæring og kultur, Seksjon Helse og sosial og Seksjon Miljø og teknikk, hver ledet av en seksjonssjef.
3. Seksjonene er inndelt i virksomheter, hver ledet av en virksomhetsleder.
4. Flere av virksomheter er inndelt med avdelinger, hver ledet av avdelingsleder.

Tverrfaglige oppgaver og myndighet som krever kontinuerlig involvering fra flere seksjoner, organiseres i team, med en operativ daglig leder som tilhører en av seksjonene.

Den politiske organiseringen er i strukturen uendret, men det nye delegeringsreglementet som beskriver delegering fra kommunestyret, tydeliggjør utvalgenes myndighetsområder. Utvalgene har fått utvidet myndighet i forhold til styring av sine respektive underliggende administrative enheter.

Delegering av oppgaver og myndighet med tilhørende rapportering følger delegeringslinjen. Den nye administrative organiseringen kan illustreres slik:

1.5 Rådmannens sammendrag

1.5.1 Mye positivt

- Statlige rammebetingelser har bidratt til å gjøre det mulig å styrke seksjon Opplæring og kultur med 3,04 mill kr, og seksjon Helse og sosial med til sammen 4,2 mill kr, i rammene for 2007 sammenlignet med rammene for 2006. I tillegg er rammene til disse og alle andre deler av kommunens virksomhet styrket med 3,5 % fra 2006 til 2007.
- Økonomiplanen og budsjettet gir etter rådmannens mening alle seksjoner og virksomheter mulighet for å videreføre samme produksjon i 2007 som i 2006, i tillegg til de produksjonsøkninger som særlig vil finne sted i barnehagene i form av flere plasser.
- I samarbeid med Fredrikstad kommune foreslås det investeringer i IT som vil gi oss mulighet for "døgnåpen forvaltning".
- I samarbeid med Statens Vegvesen, Nettpartner, Fredrikstad kommune og eventuelt flere deltakere planlegges fiberoptisk forbindelse til private og offentlige brukere i Hvaler kommune.

- Brekke barnehage ferdigstilles etter rehabilitering og utbygging med en ny avdeling med inntil 18 plasser i januar 2007.
- Asmaløy barnehage ferdigstilles med nye permanente lokaler for utebarnehagen, og en ny avdeling for 18 barn i annet halvår 2007.
- Hauge barnehage utbygges i 2007 med nye permanente lokaler for eksisterende småbarnsavdeling som driver i midlertidige lokaler, samtidig som kapasiteten utvides med 5 plasser.
- Hvaler kommune vil oppnå full barnhagedekning i 2007, etter utbyggingene av barnehagene nevnt i de tre punktene over.
- De positive virkningene av endringene i skolestrukturen er/blir gjennomført som forutsatt.
- Det gjennomføres betydelige bygningsmessige forbedringer ved alle de tre skolene.
- Samarbeidet med Fredrikstad kommune om miljørettet helse- og smittevern blir etablert i 2007.
- Planlegging og prosjektering av nye sykehjemspasser gjennomføres i 2007.
- Planlegging og prosjektering av nye boliger med muligheter for døgnkontinuerlig pleie og omsorg for personer med psykiske lidelser og rusproblemer gjennomføres i 2007.
- Sosialtjenesten og barnvernstjenesten styrkes.
- Arbeidet med flere store tunge utredninger som har vært utsatt lenge forseres i 2007. Dette gjelder særlig innen seksjon Miljø og teknikk. Noen av disse utredningene er nevnt i økonomiplanen/årsbudsjettet, mens andre er spesifisert i lederavtaler mellom rådmannen og seksjonssjefene.
- Arbeidene med trafikksikkerhet langs fylkesvegen mellom Brattebakke og Utgårdskilen starter i 2007.
- Samarbeidet mellom Fredrikstad og Hvaler kommune om felles brann- og feiervesen vurderes igangsatt tidlig i 2007.
- Kommunen bidrar til at Hvaler Idrettslag i 2007 kan anlegge kunstgress på fotballbanen ved Hvaler ungdomsskole på Rød på Asmaløy.
- Gjennomføringen av forbedringsprosjektene i henhold til programmet VIFOSS (VI Forandrer OSS) fortsetter i 2007.

1.5.2 Mange utfordringer

- Kommunens kapasitet og kompetanse til økonomisk analyse og planlegging, samt til utviklings- og forbedringsarbeid må økes. Dett er nødvendig for å kunne fortsette forbedringsarbeidet, effektivisere der hvor det er mulig, og fordele ressursene riktigere. Rådmannen vil ta initiativ til en analyse av kommunens inntekter og utgifter i 2007, med tanke på en resultatforbedring i neste budsjett og økonomiplan.
- Kommunens økonomi er svært anstrengt. Utgiftene er høyere enn det inntektene gir bærekraft til. Store investeringer uten særlig egenkapital vil forsterke kommunens økonomiske utfordringer. Det finnes praktisk talt ingen reserver i kommunens økonomi.
- Antallet ressurskrevende brukere øker kraftig innen barnehagene, grunnskolen, barnevernstjenesten, tiltak for funksjonshemmede, psykiatrien og eldreomsorgen.
- Barnehagene og skolene burde vært gitt større muligheter til å imøtekomme "individuelle rettigheter".
- Skolene burde vært gitt større muligheter til kjøp av nye læremidler og sterkere satsning på IKT-veiledere.
- Kultur og næringsarbeidet (reiseliv) burde vært styrket.
- Pedagogisk psykologisk tjeneste burde vært styrket.
- Bemanningen i flere deler av Helse og sosial burde vært styrket (eldreomsorgen og tiltak for funksjonshemmede).
- Bevilgningene til vedlikehold, særlig av bygninger og veier, burde vært styrket.
- Volumene i renovasjonstjenesten har øket formidabelt i de senere år og det er nødvendig å øke avgiften med 18 % for å oppnå selvkost i tjenesten, samtidig som tjenesten må evalueres for å finne frem til en optimal tjeneste i fremtiden.

2 Grunnleggende forutsetninger

Dette kapitlet beskriver generelle forutsetninger og føringer for økonomiplanen og årsbudsjettet. I tillegg fastsettes i dette kapitlet også rammene for 2007 og i resten av økonomiplanperioden. Dette gjelder både drift og investeringer.

2.1 Demografi

I statistikk heftet på sidene 6-11 ligger tabeller og grafer som forklarer demografien i Hvaler kommune nærmere.

Befolkningstallene viser at Hvaler kommune kan vente seg fortsatt vekst i det totale folketallet, men ikke så stor for barn og ungdom. I den andre enden av befolkningspyramiden viser prognosen en sterk vekst i antall eldre, særlig i aldersgruppen yngre pensjonister. Dette vil medføre økte utgifter til pleie og omsorg og forsterke behovet for flere sykehjemsplasser som Seksjon Helse og sosial allerede har gitt signal om. Tabellen understreker også de forutsetningene som ble lagt til grunn for kommunestyrets vedtak i mai 2005 om endret skolestruktur, nemlig at elevtallet mest sannsynlig vil holde seg temmelig konstant og at vil være god mulighet for å kunne fortsette den reduserte kapasiteten fra 30 til 20 "klasser".

2.2 Rammebetingelser og føringer

Norske kommuner er egentlig avledet statsmyndighet, og kommunene har ingen forankring i grunnloven. Det er derfor staten som bestemmer kommunenes rammebetingelser fullt og helt, enten direkte eller indirekte. Dette skjer blant annet gjennom lovgivning, økonomisk politikk og enkeltvedtak. Kommunenes oppgaver er fra staten sin side såkalt negativt avgrenset. Dette betyr i praksis at kommunene må utføre det som staten pålegger dem, men de kan i tillegg beskjefte seg med alt som staten ikke uttrykkelig hindrer kommunene i å arbeide med.

Kommunenes økonomiske rammer blir i all vesentlighet bestemt av staten i statsbudsjettet, som fremmes tidlig i oktober hvert år. Statsbudsjettet blir så revidert i mai påfølgende år og et element av revidert nasjonalbudsjett (RNB) er kommuneproposisjonen. Revidert nasjonalbudsjett og kommuneproposisjonen danner igjen grunnlaget til neste års forslag til nytt statsbudsjett.

2.2.1 Revidert nasjonalbudsjett 2006 og kommuneproposisjonen 2007

I kommuneproposisjonen 2007 ble det lagt opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på mellom 4 og 5 mrd. kr i 2007. Videre ble det lagt opp til en reell vekst i kommunesektorens frie inntekter i 2007 på mellom 2 og 2,5 mrd. kr. Det ble videre varslet at veksten i de samlede inntektene skulle omfatte midler til barnehagesektoren for å oppnå målet om full barnehagedekning i 2007. Tilskuddene innen psykisk helsearbeid er økt. Videre er det forutsatt at deler av økningen for frie inntekter skal dekke for tiltak innen skolen, eldreomsorg og NAV-reformen.

2.2.2 Statsbudsjettet for 2007

Regjeringen har lagt opp til en realvekst i de samlede inntektene i 2007 på 5,4 mrd. kr. eller om lag 2,2 prosent. Veksten er regnet fra inntektsnivået i 2006 som ble lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett (RNB) 2006. Dette er en økning i kommunenes frie inntekter 2,4 mrd. kr. regnet i forhold til inntektsanslaget for 2006 i RNB.

Innenfor veksten i de frie inntektene er 100 mill. kr. kompensasjon til kommunene for økningen i merutgifter ved NAV-reformen. Videre er 160 mill. kr. knyttet til økning i de veiledende satsene for økonomisk sosialhjelp.

Øremerkede tilskudd til barnehager øker med omlag 1,9 mrd. kr. og omfatter finansiering av 13 500 nye ordinære plasser i 2007.

Psykisk helsearbeid i kommunene styrkes ved en reell økning av det øremerkede tilskuddet med om lag 350 mill. kr.

Investeringsrammen for opprusting av skolebygg foreslås økt med 2 mrd kr i 2007. Ordningen innebærer at staten dekker renteutgifter for investeringer i skolebygg innenfor tildelt låneramme som til Hvaler kommune er på 10,2 mill kr.

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet at arbeidsgivere skal få et medfinansieringsansvar for langvarig sykefravær, samtidig som perioden med fullt finansieringsansvar reduseres fra 16 til 14 dager og skjermingsordningene for utsatte grupper utvides. Som andre arbeidsgivere vil også kommunesektoren få økte utgifter som følge av denne endringen. Hvor stor kostnadsøkningen blir, vil avhenge av i hvor stor grad kommunesektoren lykkes med å redusere sykefraværet. Rådmannen har ikke tatt høyde for økte utgifter som følge av dette i forslaget til økonomiplan og årsbudsjett.

2.3 Økonomiske rammer og fordelingen av disse i økonomiplanperioden

Tabell 1 er driftsbudsjettet som viser hvordan de økonomiske rammene anslås i økonomiplanperioden og hvordan disse foreslås disponert. Tabell 2 er investeringsbudsjettet og viser foreslåtte investeringer og tilhørende finansiering. Disse tabellene er ment å være de vesentligste dokumentene i økonomistyringen i Hvaler kommune. Delegeringsreglementet tilsier at det er disse dokumentene som kommunestyrets vedtak i hovedsak bør fokusere på.

Rammene som kommunestyret vedtar er bindende for seksjonene, og rammene som utvalgene vedtar er bindende for virksomhetene. Innenfor rammen har seksjonen og virksomhetene plikt til å bruke ressursene på en slik måte at det tas størst mulig hensyn til publikum og brukere. Seksjonen og virksomhetene har også selv ansvaret for å gjennomføre reduksjoner i ressursbruken på en måte som er til minst mulig ulempe for brukere og innbyggere, dersom utviklingen tilsier at deres netto økonomiske ramme ikke vil bli tilstrekkelig. Kommunens nye organisering og delegeringsreglementet vil også innebære at virksomhetene selv må dekke eventuelle underskudd, samtidig som de også får beholde eventuelle overskudd. Nærmere retningslinjer for dette er under utarbeidelse.

De økonomiske rammene vil fortsatt være stramme for å bidra til at kommunen unngår å komme inn i ROBEK-registeret (register for betinget statlig tilsyn og kontroll) igjen. I økonomiplanperioden må kommunen fortsatt arbeide for å etablere økonomisk handlefrihet med drifts- og investeringsrammer som er tilpasset reelle og forutsigbare inntektsrammer. Rådmannen anser økonomien i Hvaler kommune som anstrengt. Ressursene er i for stor grad bundet til løpende drift og faste kostnader som det er vanskelig å redusere. Det er små muligheter for å skape reserver i form av sparing og avsetninger, og vi har en helt utilstrekkelig egenkapital i de investeringene som gjøres. I tillegg må vi erkjenne at verdien av realkapitalen vår synker fordi vi ikke klarer å frigjøre tilstrekkelig med økonomi fra driften til vedlikehold. Dette gjelder i særlig grad i forhold til bygninger og veier, og i mindre grad i forhold til anleggsmidler som er knyttet til virksomhet som finansieres gjennom avgifter og selvkost.

Fordelingen av driftsrammene til seksjonene er høyere enn det som ble fordelt i rådmannens budsjetttrundskriv, vedtatt av kommunestyret i møte den 20.09.06, sak 41/06. Seksjon Opplæring og kultur er tilført 3,04 mill kr, mens seksjon Helse og sosial er tilført 2,7 mill kr. Hovedårsaken til at det er blitt nødvendig å øke driftsrammene til noen seksjoner er flere ressurskrevende brukere, reduserte statlige tilskudd og det forholdsvis kostbare lønnsoppgjøret for kommunesektoren. Lønnsoppgjøret vil bli rapportert i en egen sak til kommunestyret. Seksjon var som kjent styrket med 1.5 mill kr allerede i det budsjetttrundskrivet som ble behandlet av kommunestyret i møte 20.09.06.

Statsbudsjettet som ble lagt fram den 06.10.06 hadde noe mer midler til kommunen enn det som revidert nasjonalbudsjett og rådmannens budsjetttrundskriv indikerte. Regjeringens tilleggsproposisjon av 10.11.06 om økte inntekter for kommunesektoren for 2007 er også tatt hensyn til i dette forslaget til økonomiplan/ årsbudsjett. Disse merinntektene har bidratt til å finansiere de økte rammene til seksjon Opplæring og kultur og seksjon Helse og sosial, sammenlignet med det budsjetttrundskrivet som ble behandlet av kommunestyret 20.09.06.

I hovedoversikt driftsbudsjett er det i tillegg foreslått økninger på inntekstpostene skatt, rammetilskudd og mva-komp fra investeringer i forhold til kommunestyrets vedtak i september 2006. Bakgrunnen til dette er at inntektene vil bli større enn det vi hadde grunn til å anta før statsbudsjettet ble lagt fram.

Samlet innebærer endringene et positivt driftsresultat på rundt 1,7 mill. kr. i 2007 og kr 3,4 mill kr i 2008. Rådmannen vil foreslå at de beløpene settes av til disposisjonsfond.

Tabellen nedenfor gir et bilde av en kommunal økonomi som ikke er tilfredsstillende. Disponibelt netto internt driftsresultat burde i henhold til teorier om kommunal økonomistyring vært på minimum 3 % av sum driftsinntekter. Dette betyr at resultatet for 2007 burde vært i overkant av 5 mill kroner, mens det i dette forslaget til økonomiplan altså er på 0,5 mill kr i 2007 og 3,4 mill kr i 2008. Det vil si at kommunen bruker en for stor del av driftsinntekter til den løpende driften. Driftsresultatene er enda svakere for resten av planperioden.

En del av inntektene kommer fra mva kompensasjon i investeringsbudsjettet og burde økonomisk sett helst vært tilbakeført til investeringsbudsjettet og vært med å delfinansiere disse. Nå benyttes de til å finansiere driftstiltak.

Rådmannen mener at alle delene av kommunens virksomhet er tilført tilstrekkelig med midler til å få videreført dagens driftsnivå. Helse og sosial er blitt styrket blant annet fordi det er kommet flere ressurskrevende brukere, spesielt innen virksomhet Tiltak funksjonshemmede. Virksomheten opplevde også at det statlige tilskuddet ble svært redusert og rådmannen anser det som nødvendig at seksjonen blir tilført mer midler utover ordinær pris- og lønnsvekst, det vises for øvrig også til tertialrapport pr 31.08.06 hvor seksjonen og virksomheten ble tilført midler for inneværende år.

Seksjon Opplæring og kultur foreslås også å bli tilført mer enn kommunestyret bevilget i sak 41/06, fordi seksjonens driftsutgifter nesten i all hovedsak består av lønnsmidler og blir svært berørt ved høye lønnsoppgjør. En annen årsak til at rådmannen foreslår en såpass økning i seksjonsrammen er at det er blitt signalisert større behov for tilpasset opplæring enn tidligere (flere ressurskrevende elever). Uten endringene i skolestrukturen ville det vært behov for ytterligere økninger i seksjonens ramme. Grunnskolen har pr dato ca 42 årsverk mot tidligere 48, og dette er også hva strukturvedtaket la til grunn. Skoleskyssen har som følge av økte satser og prisutvikling blitt noe dyrere enn strukturvedtaket la opp til, det er budsjettert med 2,4 mill mot 2,1 mill som ble estimert mai 2005. Det er fra seksjonen meldt at inneværende års budsjetteramme på 36 mill kr vil holde, både i rapport pr 30.04 og 31.08.

Den store økningen i 2007 for sentral stab gjelder finansiering av setebelter til skoleskyss med 1,2 mill kr.

På tross av stramme økonomiske rammer er det fortsatt mange indikasjoner på at Hvaler kommune leverer mange og gode tjenester, sammenlignet med oss selv og andre kommuner. Dette er dokumentert i tidligere brukerundersøkelser, og vi vil i november/desember 2006 gjennomføre nye slike undersøkelser for å få ferskere tilbakemeldinger som grunnlag for ytterligere forbedringer.

Etter hver av oversiktstabellene, 1 og 2 nedenfor, følger kommentarer som forklarer tabellene nærmere.

Tabell 1 Oversikt driftsbudsjett Hvaler kommune

Oversikt driftsbudsjett Hvaler kommune		----- I 2007-kr -----				
(nettorammer i 1.000 kr)	Regn 2005	Bud 2006	Bud 2007	Bud 2008	Bud 2009	Bud 2010
Inntekter:						
Skatt	-72 802	-76 000	-81 345	-83 785	-86 299	-88 888
Rammetilskudd	-27 053	-29 503	-33 655	-34 328	-35 015	-35 715
Andre statstilskudd		-732				
Sum frie inntekter	-99 855	-106 235	-115 000	-118 113	-121 314	-124 603
Bundne utgifter:						
Renteutgifter- lån vedtatt t.o.m. bud 2006	4 040	5 100	5 900	6 900	7 500	7 900
Renteinntekter	-928	-500	-800	-1 000	-1 000	-1 000
Avdrag - lån vedtatt t.o.m bud 2006	4 996	5 700	6 700	6 900	7 300	6 500
Kapitalutg. nye investeringer fra bud 2007		2 200	1 350	1 150	1 050	950
Kapitalutg. nye selvfinansierende inv. fra bud 2007		300	200	150	100	50
Renter/avdrag - dekkes gj. bruker/stat og lignende.		-8 047	-9 060	-9 560	-10 060	-10 560
Kompensasjonstilskudd - stat		0	-200	-200	-200	-180
Sum netto kapitalkostnader	8 108	4 753	4 090	4 340	4 690	3 660
Diverse finansieringstransaksjoner						
Motpost fordelte utgifter	-16 877	-5 793	-5 793	-5 793	-5 793	-5 793
Mva-komp investeringer	-2 848	-2 500	-2 500	-5 000	-1 000	-1 000
Inndekking av tidligere års underskudd	2 241	-812	0	0	0	0
Sum	-17 484	-9 105	-8 293	-10 793	-6 793	-6 793
Til disp. drift og investeringer	-109 231	-110 587	-119 203	-124 566	-123 417	-127 736
NETTO UTGIFTSRAMMER:						
Sentral stab	15 285	14 863	15 433	15 845	16 320	16 810
Opplæring og kultur	34 425	36 000	39 600	40 170	41 375	42 616
Helse og sosial	44 328	47 150	53 100	54 590	56 228	57 915
Miljø og teknikk	7 224	9 855	10 400	10 506	10 821	11 145
Sum fordelt på drift	101 262	107 868	118 533	121 111	124 744	128 486
Netto internt driftsresultat	-7 969	-2 719	-670	-3 456	1 327	750
+ Bruk av disposisjonsfond	980				-1 327	-750
- Overføring til disposisjonsfond	-425	219	670	3 456	0	0
+ Bruk av bundne driftsfond	1 606					
- Overføring bundne driftsfond	-2 724					
- Overføring til investering	-2 590	2 500	0	0	0	0
Disp. netto internt driftsresultat	-11 122	0	0	0	0	0

Negative tall uttrykker i denne sammenheng inntekter/overskudd

Frie inntekter

Skatteinntektene

Det er foreslått en skattevekst i tråd med forutsetningene i statsbudsjettet. Vekstanslaget medfølger at skatteinntekten for Hvaler kommunes del er estimert til 81,3 mill. kr. Skatteøren for personlige skattytere reduseres med 0,7 prosent til 12,6 prosent. for at skatteinntektene skal utgjøre 50 prosent av kommunesektorens samlede inntekter. Marginavsetningen på skatt har de tre siste årene hatt underskudd så rådmannen foreslår å øke marginavsetningen fra 8 til 9 %.

Rammetilskudd

Rammetilskuddet er beregnet etter KS sin beregningsmodell for skatt og rammetilskudd. Rammetilskuddet for 2007 består av disse elementene.

Innbyggertilskudd	27 387
Utgiftsutjevning	4 348
Overgangsordninger	386
Skjønn	1 100
Netto inntektsutjevning	-1 512
Selskapskatt	1 951
<hr/>	
Sum rammetilskudd	33 655

Alle tall i hele tusen

Alle elementene med unntaket inntektsutjevning er gitt gjennom statsbudsjettet. Inntektsutjevningen er et resultat av beregnet skattevekst og denne delen av rammetilskudd vil variere gjennom året avhengig av skatteutviklingen i forhold til landssnittet per innbygger. Tabellen over viser at Hvaler kommune må påregne trekk i den inntektsutjevningdelen av rammetilskuddet med om lag 1,5 mill. kr. i 2007 som følge av den gode skatteinngangen i 2006. Skjønnsmidlene har også blitt redusert med 400 000 i forhold til de siste to årene. Rammetilskuddet er også medregnet regjeringens tilleggsproposisjon til statsbudsjettet om ekstra inntekter for kommunesektoren for 2007. For Hvaler kommune utgjorde tillegget kr 855 000.

Finansposter

Det er lagt til grunn et gjennomsnittlig rentenivå på 4 prosent for den flytende låneporteføljen i 2007 og 5% ut økonomiplanperioden. Det er foretatt en del rentebinding av låneporteføljen i 2006, slik at andelen lån med fastrente er økt til 31%. Dette er godt innenfor reglementet for finansforvaltning sitt krav på 20%. Det har vært et gunstig rentenivå samtidig som det gir noe større sikkerhet i første del av økonomiplanperioden. Om fastrenteandelen skal økes ytterligere, er en løpende vurdering av renterisiko og nivå.

Gjeldsporteføljen foreslås økt med 16,3 mill kr i 2007 og 36 mill i 2008, dette er en betydelig økning som igjen vil sette et press på våre kapitalkostnader i driften. Spesielt siden hovedtyngden av investeringene ligger utenfor "selvkost" områdene. Hvaler kommune har i dag en låneportefølje på 178 mill kr. Netto lånegjeld i kr pr innbygger fratrukket pensjonsforpliktelser er for Hvaler kommune kr 36.429, mens snittet for landet og kommunegruppe 1 som det er naturlig å sammenligne seg med er på henholdsvis kr 24.654 og kr 25.842 pr innbygger. Mye av gjelden i Hvaler kommune skyldes store investeringer på vann- og avløpssektoren og betjenes av gebyrinntekter fra innbyggerne.

Renteinntektene vurderes tilsvarende i forhold til mulig avkastning, risiko og likviditetsbehov. Dette følges opp løpende gjennom året.

Rentesatsen som benyttes i kalkylene for vann-, avløp- og renovasjonsgebyret skal følge "Norsk stat 3 år" med et tillegg på 1,0 prosent.

Motpost fordelte utgifter

Dette er summen av alle kalkulatoriske kostnadene som er fordelt på alle seksjonene og kan henføres innen VAR-området. Felles for disse kostnadene er at de ikke har noen resultatpåvirkning.

Refusjon for merverdiavgift

Refusjon for merverdiavgift fra investeringsregnskapet føres utenom seksjonenes driftsrammer og synliggjøres derfor her.

2.4 Obligatoriske noter til hovedoversikt for driftsbudsjettet

Dette kapitlet inneholder informasjon som tas med primært fordi det i henhold til budsjettforskriftene er en obligatorisk del av budsjettet og økonomiplanen.

1. Skatteanslag - Skatteanslaget er anslått til 81,3 mill. kr. og følger anslaget i vedtatt statsbudsjett. Hvaler har forutsatt en sterkere befolkningsvekst enn landsgjennomsnittet. Rammetilskudd og inntekstutjevningen følger anslagene i vedtatt statsbudsjett og som også fremkommer i KS's beregningsmodell for kommunenes inntektssystem.
2. Andre forventede inntekter - Ingen relevans for Hvaler kommune da det føres i seksjonene.
3. Andre forventede statstilskudd - Ingen relevans for Hvaler kommune da det føres i seksjonene.
4. Forventet utbytte - Ingen relevans for Hvaler kommune.
5. Bundne avsetninger - Udisponerte midler avsettes til disposisjonsfond i økonomiplanperioden.

Oversikt over avgiftsgrunnlaget ble vedtatt av kommunestyret i møte 21.04.04 i sak 34/04 og fordeler seg slik mellom vann og avløpskapitlene:

Avløpskapitlet - Oversikt over gebyrgrunnlaget.

UTGIFTSSIDEN

Alle beløp i hele tusen kr.

Tjenestebeskrivelse	2007	2008	2009	2010
Driftskostnader (kjerneprodukt)	5 402	5 727	6 004	6 293
Indirekte kostnader (tillegg- og støttefunksj.)	1 097	1 107	1 107	1 107
Kapitalkostnader (kalk renter og avskrivn.)	6 442	6 445	6 447	6 381
Bruk av selvkostfond (tidl. års inntekter)	-900	-900	-700	-700
Sum gebyrgrunnlag	12 041	12 379	12 858	13 081

INNTEKTSSIDEN

Tjenestebeskrivelse	2007	2008	2009	2010
Tilknytningsavgifter	3 899	3 899	3 899	3 899
Årsavgifter	8 142	8 480	8 959	9 182
Avsetning til fond	0	0	0	0
Sum gebyrgrunnlag	12 041	12 379	12 858	13 081

Vannkapitlet - Oversikt over gebyrgrunnlaget

UTGIFTSSIDEN

Alle beløp i hele tusen kr.

Tjenestebeskrivelse	2007	2008	2009	2010
Driftskostnader (kjerneprodukt)	4 655	4 750	4 900	5 069
Indirekte kostnader (tillegg- og støttefunksj.)	939	952	966	978
Kapitalkostnader (kalk renter og avskrivn.)	4 360	4 329	4 373	4 359
Bruk av selvkostfond	-800	-700	-600	-500
Sum gebyrgrunnlag	9 154	9 331	9 639	9 906

INNTEKTSSIDEN

Tjenestebeskrivelse	2007	2008	2009	2010
Tilknytningsavgifter	3 815	3 814	3 967	3 967
Årsavgifter	5 339	5 517	5 672	5 939
Avsetning til fond	0	0	0	0
Sum gebyrgrunnlag	9 154	9 331	9 639	9 906

Tabell 2 Oversikt investeringsbudsjett Hvaler kommune

Oversikt investeringsbudsjett Hvaler kommune		----- I 2007-kr -----				
(nettorammer i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
	2005	2006	2007	2008	2009	2 010
Tiltak i vedtatt øk.plan:						
Kirkelige investeringer	495	658	1 800	250	280	
IT-samarbeid med Fredrikstad	3 513	100	500	3 000	2 000	200
Brekke barnehage	318	10 200				
Asmaløy barnehage	64		4 985			
Hauge barnehage m/inventar og uteareal			6 705			
Tilpasning skolebygg Åttekanten		500	627			
Tilpasning skolebygg Asmaløy		500	475			
Tilpasning skolebygg Floren		5 400	559			
Kultur, leseplasser, piano			365			
Kultur bygdebok			500	500		
Plan/prosjektering institusjonsplasser		600		15 000		
Utstyrsinvesteringer sykehjem		551	250			
Medisinsk utstyr legekantor			300			
Omsorgsboliger - Hauge	20					
Omsorgsboliger - Skjærhalden	9 545					
Avlastningsbolig, tilrettelegging			200			
Rus- og psykiatriboliger, 5 stk				10 000		
Kjøretøy helse og sosial			200			
Kjøretøy teknisk	1 436			2 250		
Ekstraordinært vedlikehold veger	350	500	600	600	600	600
Trafikksikkerhetsarbeid			250	200	200	200
Utskiftning av PCB-holdige armaturer		500	200			
Kjøp av bygg og eiendom, Sandbakken		3 000				
Utgårdkilen - kommunal egenandel	270	2 300		3 000	1 500	
Brygger og havner	275	0			2 000	
Trafikkhavn Skjærhalden		2 525				
VA-utbygging	6 370	2 350	1 200			
Tiltak renovasjon (containerplasser)		200	900	500		
Kjøleanlegg rådhus og Herredshus		270				
Tjenestebiler rådhuset				200	200	
Utskifting av redskapsbærer				1 200		
Utvikling av Kornmagasinet			1 600			
Sum investeringsutgifter	22 656	30 154	22 216	36 700	6 780	1 000
Låneavdrag på utlån (ekstraordinært)	446					
Utlån, kjøp av aksjer og andeler	2 270	5 500	500	500	500	5 500
Avsatt til disposisjonsfond						
ubundne investeringsfond						
bundne investeringsfond						
Dekning av tidligere års merforbruk	836					
Styrking av likviditetsreserven						
Sum investeringsbehov	26 208	35 654	22 716	37 200	7 280	6 500
Overføring fra årets driftsbudsjett	-3 427	-2 500	-2 500	-5 000	-1 000	-1 000
Tilskudd og refusjoner	-1 136		-1 690	-190	-190	-190
Salg av fast eiendom	-1 175					
Andre inntekter	-19					
Mottatte avdrag på utlån, salg av aksjer	-175	-500	-500	-500	-500	-500
Bruk av disposisjonsfond	0		-1 200			
ubundne investeringsfond	-39					
bundne investeringsfond	-271					
Bruk av likviditetsreserven	-4 177					
Bruk av tidligere opptatte lån		-10 200	-2 000			

Bruk av lån	-8 854	-22 454	-14 826	-31 510	-5 590	-4 810
Sum finansiering	-19 273	-35 654	-22 716	-37 200	-7 280	-6 500
Sum udekket/udisponert = 0	6 935	0	0	0	0	0

Generelle kommentarer

Investeringene som vedtas for 2007 er bindende i forhold til rammer og finansiering. Det forutsettes at investeringer som foreslåes og vedtas ikke har driftsøkonomiske konsekvenser som ikke kan betjenes innenfor de økonomiske driftsrammene. Dette gjelder både for økte utgifter til tjenesteproduksjon, utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold av eiendommer/bygninger og kapitalutgifter.

Hovedelementer i investeringsforslaget

- Forslaget fra Hvaler menighetsråd om investeringer er fulgt opp i sin helhet.
- IT samarbeid med Fredrikstad. Det gjennomføres en investering for perioden 2007 - 2010 for å videreutvikle løsninger for kommunale elektroniske tjenester mot kommunens innbyggere og næringsliv (døgnåpen forvaltning). I tillegg er det ønskelig å sette av investeringsmidler for å sikre kommunen og innbyggerne, eierskapet for bredbåndforbindelse gjennom fiberoptisk kabel til Skjærhallen. Man forsøker å inngå et samarbeid med både statlige og private instanser for å dele investeringskostnadene. Det vil komme egen sak om dette når flere elementer er avklart.
- Asmaløy barnehage foreslås bygget ut med en ny avdeling, samt at naturbarnehagen får permanente baselokaler. Totale kostnader er beregnet til 4,9 mill kr og det er tatt høyde for investeringstilskudd for ny avdeling. Økningen av barnehageplasser vil bli på mellom 9 og 18 plasser avhengig av alderssammensetning.
- Hauge barnehage foreslås å gjøre om dagens imidlertidige lokaler til godkjente permanente barnehagelokaler og dette muliggjør å øke kapasiteten med noen flere barnehageplasser. Totale kostnader med inventarer og økt garderobekapasitet er 6,7 mill kr.
- Det foreslås nytt piano og opptaksutstyr til kulturskolen. Hvalerhallen foreslås tildelt midler til ny skillevegg for å kunne dele av hallen i to. Totale foreslått investeringer innen kultur i 2007 er kr 365.000.
- Investeringene innen helse og sosial gjelder tilpasning av bolig til avlastningsbolig, bil til hjemmesykepleien, og utstyr til eldrecenter og legekontor.
- Investeringen i VA-utbygging gjelder fullfinansiering av rehabilitering av avløpsledning Stenlia, dette foreslås dekket av selvkostfondene innen VA.
- Til delvis finansiering av investeringene foreslås overført 3.5 mill. kr. fra driftsbudsjettet som har sin opprinnelse i kompensasjon for merverdiavgift ved investeringer som er regnskapsført i samme år.
- Hoveddelen av investeringene foreslås finansiert ved opptak av lån med vel 16,3 mill. kr. Dette vil påføre kommunen økte kapitalutgifter, selv om det også må tas hensyn til at flere av investeringene er "selvfinansierende". Dette gjelder investeringene på VA-utbyggingen, renovasjon og investeringene ved barnehagene. Dagens lånegjeld er på ca 178 mill kr.

3 Mål og rammer

Kapittel 3 er disponert med tanke på å gi tydelighet om økonomien, behovene og målene for hver enkelt resultatenheter i kommunen. Malen fra tidligere budsjettokument er endret noe, siden kapitelet "Hvor er vi?" er tatt ut av dokumentet. Det er utarbeidet et eget statistikkhefte som skal brukes sammen med dette budsjettokumentet. I dette statistikkhefte beskrives tjenesteområdenes nåsituasjon, med informasjon som blant annet sammenligner med oss selv og andre over tid.

Kapitel 3 er bygget opp med noenlunde like avsnitt for de tre seksjonens og staben:

- Kort presentasjon av seksjonen med virksomheter.
- Hovedendringer fra 2006 til 2007 som beskrives på seksjonsnivå innledningsvis.
- Økonomisk ramme for økonomiplanperioden er lagt inn i en tabell med en prioritert rekkefølge av ønskede drifts- og investeringstiltak utenfor rammen. Dette er tiltak som administrasjonen ikke har funnet plass til innenfor de foreslåtte rammene, men som ville vært tatt med dersom rammene var større. Tabellen på *seksjonsnivå* viser ønskede drifts- og investeringstiltak i seksjonssjefens prioriterte rekkefølge, og tabellen på *virksomhetsnivå* viser ønskede drifts- og investeringstiltak i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge. På virksomhetsnivå gis også kommentarer til de ulike tiltakene.
- "Hvor vil vi" inneholder seksjonenes mål med kommentarer. Det gjennomgående målekartet gjelder for all virksomhet i kommunen. Seksjonene Helse- og sosial, Miljø og Teknikk og Staben har i tillegg utarbeidet egne, såkalte spesifikke målekart. Resultatmål som avviker fra det gjennomgående målekartet er beskrevet som eksempelvis B.2.1.HS (Helse og sosial) Til slutt i dette avsnittet er det beskrevet enkelte målformuleringer og virkemidler som vanskelig kan fanges opp i målekartet.

Gjennomgående mål for Hvaler kommune

Hvaler kommune startet i 2003 et helhetlig omstillingsprogram som det fortsatt vil bli arbeidet med i flere år. Programmet berører alle deler av kommunens virksomhet, og har betegnelsen VIFOSS - "Vi Forandrer OSS".

Hovedhensikten med programmet er å:

- Gjøre Hvaler kommune mer service- og brukervennlig for innbyggere
- Få flere tjenester og bedre kvalitet ut av de ressursene som kommunen disponerer

De siste årene har Hvaler kommune prioritert en rekke utviklings- og omstillingsprosjekter og utredninger for å bidra til forbedret økonomi og oppfyllelse av de ovenfor nevnte hensiktene med VIFOSS-programmet, her kan nevnes:

- Omdisponering av arealer i rådhuset ved flere anledninger
- Vedtatt organisasjonsendringer og nye delegeringsreglementer november 2005.
- Innført Balansert målstyring/resultatledelse
- Nytt "årshjul" for planlegging og rapportering ble lagt fram i 2006
- Deltakelse i nettverk og på arenaer sammen med andre kommuner i samarbeid og læring om forbedring og omstilling
- Samarbeid med Fredrikstad kommune om felles økonomikontor, skatteoppkrever og IT-drift fra 2005, det er fortsatt drøftinger om samarbeid på flere områder.
- Utredning av ny skolestruktur gjeldende fra høsten 2006
- Prosessbasert tilnærming som bl.a. er å kartlegge og beskrive måten vi arbeider på.

Fylkesmannen i Østfold har innvilget tilskudd til dette forbedringsarbeidet de senere år. I tillegg deltar Hvaler kommune i nettverk med flere andre kommuner i tilknytning til flere deler av det ovenfor nevnte forbedringsarbeidet. Dette samarbeidet er også i stor grad finansiert ved eksterne midler som vi da drar nytte av.

Det har altså vært fokus på igangsetting av flere større utviklings- og omstillingsprosjekter og tiltak de senere år. I 2006 har det vært oppmerksomhet på å implementert disse, det vil si å iverksette og gjøre ferdige disse.

I 2007 foreslår rådmannen å arbeide videre med implementering og videre utvikling av de temaene som er nevnt over. Det bør legges spesiell vekt på kompetanseutvikling, opplæring og informasjon i tilknytning til flere ulike temaer, samt leder- og ledelsesutvikling. Forbedringsarbeid krever motivasjon og engasjement fra ledere og ansatte, og dette skal vies spesiell oppmerksomhet.

I 2007 må det også prioriteres oppfølging av de tiltaksplanene som er laget med bakgrunn i funnene fra medarbeiderundersøkelsen i november 2005, og brukerundersøkelsene som er gjennomført i 2006. Leder- og ledelsesutvikling, medarbeidersamtaler og -oppfølging er vesentlige stikkord for disse tiltaksplanene.

Videre vil det i 2007 være et viktig mål å drifte og utvikle det reviderte årshjulet i samsvar med det som er bestemt. Særlige forhold dette året vil være iverksetting av årlige dialogmøter med representanter for brukerne, og gjennomføring av ny medarbeiderundersøkelse.

I noen grad vil de utfordringene som her er nevnt også fremkomme i de etterfølgende forslagene for økonomiplanperioden i kapittel 3 fra de ulike seksjonene.

Målekartet

Det gjennomgående målekartet gjelder for all virksomhet i kommunen. Fokusområdene og målene er gjennomgående for hele Hvaler kommune, men det kan være aktuelt med flere måleindikatorer, målemetoder og resultatmål når de spesifikke målekartet utarbeides for seksjoner og virksomheter. Først i årsmelding for 2006 kan de første resultatene under hvert av fokusområdene brukere/tjenester, medarbeidere og økonomi presenteres fullt ut. Resultatene fra blant annet medarbeider- og brukerundersøkelsene og kommunens regnskapstall, vil gi et godt utgangspunkt for å utvikle videre de spesifikke målekartene. Målekartet er et av de viktigste verktøyene i balansert målstyring /resultatledelse, og må forstås i sammenheng med årshjulet. Nedenfor følger en beskrivelse av hvordan målekartet er bygget opp.

Fokusområder

Målekartet viser de områdene som vi synes det er viktig å fastsette overordnede mål for, hensett til de antatt største utfordringene for kommunen. Disse kalles fokusområder. Gjennom en bred deltakelse av kommunens ledere og enkelte politikere, er fokusområdene drøftet med utgangspunkt i kommuneplanens visjon og overordnede målsettinger. I det første gjennomgående målekartet for Hvaler kommune er følgende tre områder fokusert: brukere/tjenester, medarbeidere/organisasjon og økonomi. Senere er det aktuelt å vurdere ytterligere ett fokusområde som ofte kalles "samfunnsutvikling". Valget av fokusområder i det første gjennomgående målekartet reflekterer blant annet en oppfatning om at vi har behov for:

- Mer kunnskap om hvordan våre brukere oppfatter våre tjenester og måten de blir levert på
- Mer kunnskap om hvordan våre tjenester kan forbedres
- Mer effektiv organisering og bedre arbeidsmiljø
- Bedre økonomistyring og mer effektiv utnyttelse av ressursene

Mål

Målekartet viser målene som stikkordmessig er fastsatt for hvert fokusområde. For å komme frem til disse målene, er det først tatt en gjennomgang av de viktigste sterke og svake sidene ved de tre fokusområdene. Hva kjennetegner situasjonen ut i fra den enkelte sitt ståsted og egne erfaringer? Hva er bra og hva er mindre bra? Hva er våre felles erkjennelser? Dette er spørsmål som har vært drøftet i en bred ledersamling våren 2005. Målene er enkle og kommuniserbare, og vises under hvert av de tre fokusområdene.

Måleindikatorer

En måleindikator er beskrivelser av aktiviteter eller resultater som helt konkret lar seg måle i eksempelvis antall/kr./prosent/"score"/ ja/nei. Måleindikatorer gjør det mulig å måle hvordan vi konkret ligger an i forhold til måloppnåelse og de kritiske suksessfaktorene. Vi kan altså måle om vi er på rett vei.

Målemetode

Målekartet viser helt konkret hvordan måleindikatorene skal brukes for å måle resultatene for hvert enkelt mål og fokusområde. Eksempelvis er dette KOSTRA-tall, bruker- og medarbeiderundersøkelser og regnskapstall.

Resultatmål

Målekartet viser ambisjonsnivået for resultatene for hver måleindikator og hvert fokusområde. Resultatmålene er angitt som ønsket resultat og som et minimum. En skala fra 1- 6, (der 1 er lavest og 6 er høyest) går igjen i flere standard undersøkelser som skal benyttes. Det å fastsette resultatmål før systemet "driftes", det vil si før vi får gjennomført de første resultatmålingene, kan være vanskelig innenfor enkelte områder.

Figur 2. Gjennomgående målekart for Hvaler kommune

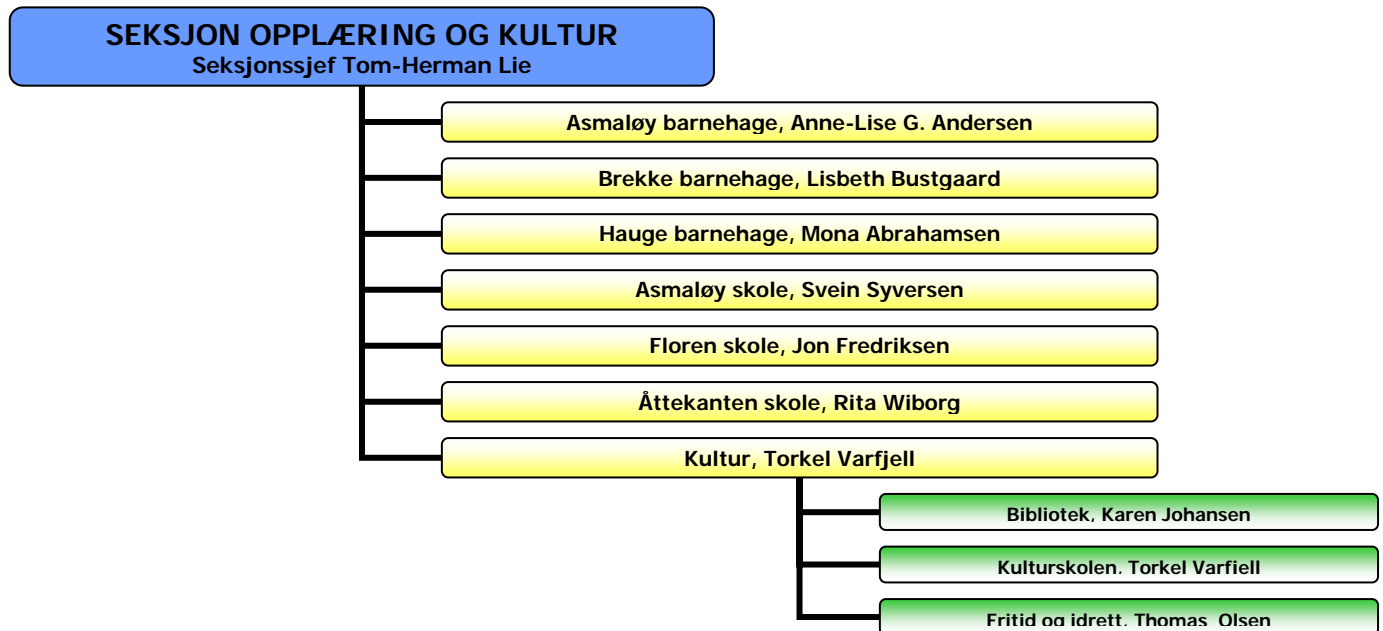
Fokus-områder	Mål	Måleindikatorer(M)	Målemetode	Resultatmål		
				Mål	ønsket	nedre
Brukere/ tjenester	B1 God informasjon /kommunikasjon	B1.1 Antall seksjoner som har serviceerklæringer	B1.1 Telle antall serviceerklæringer	B1.1	Alle	Minst 1 pr. seksjon
		B1.2 Bruk av kommunens nettsted	B1.2 Telle antall treff på nettsiden	B1.2	10 % økning	Likt 2006
		B1.3 Brukertilfredshet	B1.3 Brukerundersøkelse	B1.3	5	4
	B2 Gode tjenester	B2.1 Sammenligne med andre og oss selv	B2.1 Sammenligne ut fra flere kilder; eks. KOSTRA	B2.1	Bedre enn snittet i utvalget	Likt utvalget
		B2.2 Brukertilfredshet	B2.2 Brukerundersøkelse	B2.2	5	4
	B3 Bruker-medvirkning	B3.1 Grad av bruker - tilfredshet ift. medvirkning	B3.1 Brukerundersøkelse	B3.1	5	4
B3.2 Antall dialogmøter med definerte brukergrupper		B3.2 Telle antall gjennomførte/ år	B3.2	10	8	
Medarbeidere/ organisasjon	M1 Godt arbeidsmiljø	M1.1 Medarbeidertilfredshet	M1.1 Medarbeiderundersøkelse	M1.1	5	4
		M1.2 Sykefravær	M1.2 Registrert nivå/ registrert prosentendring	M1.2	7 %	8 %
	M2 Effektiv organisasjon	M2.1 Medarbeidersamtaler	M2.1 Telle antall prosentvis	M2.1	100 %	90 %
		M2.2 Medarbeiders kunnskap om eget arbeidsområde/ delegert myndighet	M2.2 Medarbeiderundersøkelse	M2.2	5	4,5
Økonomi	Ø1 God økonomistyring	Ø1.1 Avvik mellom regnskap og budsjett	Ø1.1 Regnskap og tertialrapporter	Ø1.1	0 % 1)	5 %
	Ø2 Effektiv tjenesteproduksjon	Ø2.1 Kostnad pr. enhet	Ø2.1 KOSTRA, sm. ligne med kommunegr. 1	Ø2.1	Bedre enn kommune gr 1	Likt kommune gr.1
		Ø2.2 Økt effektivitet	Ø2.2 KOSTRA utvikling, egne tall i Hvaler	Ø2.2	Positiv endring	Ingen endring
	Ø3 Realistiske budsjetter, samsvar mellom mål og rammer	Ø3.1 Opplevd samsvar mellom mål og rammer	Ø3.1 Ledersamtalen	Ø3.1	5	4

1) Avvik i forhold til 0 % kan aksepteres når virksomhetene benytter planlagt overskudd i henhold til økonomireglementet Jfr. kommunestyrets budsjetttrundskriv pkt 2.11.

Forklaring til tabellen: Med enkelte mindre justeringer og noen nye måleindikatorer, er målekartet innholdsmessig nærmest identisk med målekartet som ble vedtatt for budsjettåret 2006. Endringen består for det meste av at selve tabellen er snudd, slik at mål, måleindikator, målemetode og resultatkrav leses horisontalt og ikke vertikalt (som i den forrige versjonen).

3.1 Seksjon opplæring og kultur

Seksjon opplæring og kultur består av følgende virksomheter og avdelinger, med respektive ledere:

3.1.1 Hovedendringer fra 2006 til 2007

Seksjon Opplæring og kultur tar utgangspunkt i foreløpig tildelt driftsramme 39 000 000 som skal fordeles mellom skoler, barnehager og kulturaktivitetene.

Hovedutfordringer med driftsmessige konsekvenser er:

- **Implementering av ny skolestruktur**
Arbeidet er i sitt oppstartsår og har betydelig virkning på prioritering av ressursbruken. Det er fortsatt usikkerhetsmomenter. De planlagte og forventede virkningene av endringene i skolestrukturen er i all hovedsak innfridd, herunder også i forhold til nedbemanning.
- **Implementering av Kunnskapsløftet**
Kompetansekartlegging og nødvendige kompetanseutviklingstiltak er omfattet av egen strategiplan "Kompetanse for utvikling". Planen skal rulleres og arbeidet knyttes til det enkelte personale og til skoleledelsen.
- **Implementering av ny kommunal organisering**
Det vektlegges utvikling av seksjonens ledergruppe og tilpasning til delegeringsreglementet.
- **Endringer i avtaleverket**
Ny lokal arbeidstidsavtale for undervisningspersonalet skal utvikles og etableres i løpet av første halvår 2007.
- **Barnehageutbygging**
Regjeringens mål om full barnehagedekning står fast.
Det legges opp til økt kapasitet ved alle Hvalers barnehager i 2007:
  - Ny drift skal i gang på Brekke ved årsskiftet
  - Utbygging av Asmaløy er vedtatt med byggestart i vårhalvåret
  - Tilsvarende ved Hauge er under prosjektering og forutsatt ferdig i 2007

De største utfordringene har grunnskolen.

Det som aller mest preger situasjonen er at det samtidig med en stor reform skal iverksettes ny skolestruktur - i realiteten tre helt nye læringsmiljøer. Begge forhold gjør det nødvendig å utfordre den tradisjonelle skoleforståelsen.

- *Læringsmiljøet* ved skolene skal utvikles i henhold til nasjonale føringer
- Det skal organiseres for best mulig *tilpasset opplæring*
- Ombygging og rehabilitering skal fremme *fleksible løsninger*

- Fordeling av kompetanse skal ivareta kommunens forpliktelse
- Ledelse, personale og foreldre har felles forpliktelse ift å utvikle ny praksis

3.1.2 Økonomisk ramme Seksjon Opplæring og kultur

(netto driftsramme i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Opplæring og kultur	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	34 928	36 000	35 500	35 500	35 500	
Vedtatt driftsramme øk.plan 2007-2010			39 600	40 170	41 375	42 616
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i seksjonssjefens prioriterte rekkefølge:						
1. Individuelle rettigheter Hauge bh (opl § 5-7)			400			
2. Opplæring utenfor Hvaler kommune (nye)			600			
3. Individuelle rettigheter Brekke bh (opl § 5-7)			170			
4. Individuelle rettigheter Floren skole			500			
5. Lærebøker Floren			100			
5. Lærebøker Åttekanten			100			
7. IKT-veileder Åttekanten			80			
7. IKT-veileder Floren			80			
9. Krav til generell drift Haue bh			200			
10. Utskifting av foreldet kartverk Floren			50			
11. Profileringsiltak kultur			250			
12. Vedlikehold Hvalerhallen			125			
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010			14 216			
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i seksjonssjefens prioriterte rekkefølge:						
1.						
2.						
3.						

Bemanningen i seksjonen besto i 2006 av 103,24 årsverk fordelt på 132 ansatte, dette vil i 2007 øke med 5,2 årsverk slik at antall årsverk vil bli 108,44 fordelt på 140 ansatte.

Rammene som kommunestyret vedtar er bindende for seksjonen og utvalget for kultur og personrettede tjenester (UKPT), mens rammene som UKPT vedtar er bindende for virksomhetene. Innenfor rammene har seksjonen og virksomhetene plikt til å bruke ressursene på en slik måte at det tas størst mulig hensyn til publikum og brukere. Seksjonen og virksomhetene har også selv ansvaret for å gjennomføre reduksjoner i ressursbruken på en måte som er til minst mulig ulempe for brukere og innbyggere, når det er behov for korrektive tiltak som følge av at rammene ikke kan holdes.

Tildelt ramme:

- er korrigerert for forventet lønns- og prisvekst
- forutsetter videreføring av dagens driftsnivå
- har inkludert all forventet innparing ved ny skolestruktur (1,7 mill) jfr rådmannens budsjettrundskriv
- generell styrking av rammen med kr 3 040 000 utover rådmannens budsjettrundskriv

Faktisk vekst og nye forventninger i grunnskolen

- Lønnsutviklingen i skoleverket er preget bl.a. av nasjonale løft for å øke rekrutteringen til et viktig samfunnsområde. År 2001 utgjorde lønn for 54 lærerårsverk ca 14, 2 mill, mens det for 2007 koster ca 18 mill i lønn for 42 årsverk.
- For det andre har grunnskolen i noen år hatt betydelig økning av *elevtimetallet* i omfang 3 t/u i 2003, 5 t/u i 2004, 4 t/u i 2005. Denne utviklingen er ikke fullført.
- For det tredje er det på bakgrunn av St.meld.nr.30 (2003-2004) "Kultur for læring" etablert en stor reform med nye forutsetninger og nye krav til kompetanse, organisering og innhold. Kompetanseutvikling er særskilt finansiert, ellers forutsettes reformen dekket av rammetilskuddet

- Sist, men ikke minst er det økning i utgifter til skoleskyss (kostnad ca 2,4 mill i 2007). Skolestrukturvedtaket tok utgangspunkt med skoleskyss utgifter på ca 2,1 mill med den valgte modell D (2004-kroner).

Målt mot innmeldte realistiske behov har avdelingen vært underbudsjettet i flere år. Skolene alene fikk reduksjoner på f.eks. 800 000 i 2003, ca 500 000 i 2004, og ca 1,5 mill i 2006, og ville isolert sett ikke holdt sine budsjett. Men avdelingen som helhet har likevel kunnet overholde samlet nettoramme på grunn av

- ❖ Økte statlige tilskudd
  - driftstilskudd barnehage
  - øremerkede midler til særskilte behov
  - skjønnsmidler til "Barnehageløftet" (ikke budsjettet)
- ❖ Refusjoner
  - trygderefusjon ved langtids fravær (sykdom og svangerskap)
  - kommunale refusjoner for gjesteelever (årlig variasjon)
- ❖ Fleksibel og nøktern ressursbruk

Nå er for første gang fokus på den enkelte virksomhets ramme. Hver enhet skal nå synliggjøre egne rammebetingelser, behov og muligheter isolert - ikke bare som del av en helhet med ansvar for et samlet felles driftsresultat.

Stillingsgrunnlag i grunnskolen

Skoleutredningen (2004) som lå til grunn for vedtak om ny skolestruktur (2005) bygde på daværende elevtall, elevfordeling og elevrettigheter. Alle beregninger skjedde innenfor daværende gjeldende lov- og avtaleverk.

Timetallene gis som *årsrammer* til undervisning og funksjoner.

Budsjettet behov gjenspeiler prinsipielt samme beregning, men med någjeldende lov- og avtaleverk og med nåværende elevtall, elevfordeling og elevrettigheter.

Timeressursen dekker det antall pedagogstillinger som er *det nødvendige minimum* for å drifte det opplæringstilbudet vi er pålagt gjennom lover, avtaler og vedtak i Kommunestyret.

I tillegg har hver skole sin rektor/virksomhetsleder i 100 % stilling og timepott til assistenter.

Nye avtalebestemmelser er innarbeidet, bl.a. en administrasjonsressurs utover virksomhetsleders hele stilling med hhv 20 % på Floren og Åttekanten skole (b-trinn) og 30 % på Asmaløy skole (u-trinn)

Et opplæringstilbud i henhold til strukturvedtaket med dagens elevgrunnlag, omfatter årsramme 38 817 timer våren 2007 og 36 539 timer i høsthalvåret. Antall lærere som skal til, er 41,09 årsverk (vår) og 37,54 årsverk (høst). Dette er faktisk litt lavere enn skolestrukturvedtaket i mai 2005, som beregnet behovet til 42,1 årsverk.

Lønnsmassen (1011) reduseres med ca 3,5 stillinger tilsvarende kr 1,4 mill (snitt 380 000 nto), 5/12 virkning likt fordelt i budsjett. Lønnsmidlene omfatter mer enn dette grunnlaget fordi Kommunestyrets har gitt overtallsgaranti.

For å ivareta lovbestemte rettigheter som forutsatt, gis det også begrunnet assistentstøtte i tillegg (ikke å forveksle med bemanning i skolefritidsordningen). *Skoleassistenter* er oftest fagarbeidere med oppgaver og ansvar som ellers måtte ført til økt antall lærere.

Som del av den sakkyndige vurderingen av elevbehov beregnes hvert år til skoleassistentformål en ressurs som *varierer* ut fra type og omfang av disse behovene. Den gis som generell timepott til skolen for fleksibel utnyttelse. Alternativet ville være å knytte også disse behovene direkte til den enkelte elev som del av enkeltvedtak etter § 5-1.

Begrunnet omfang inneværende skoleår utgjør 7 863 timer tilsvarende 5,52 assistentstillinger.

Endringer i elevforhold reduserer behovet til 6 647 timer eller 4,66 stillinger i høsthalvåret.

Lønnsmassen (1010) reduseres med ca 1 stilling tilsvarende kr 200 000 (snitt 187 000 nto), 5/12 likt fordelt i budsjett.

Skolefritidsordningen (SFO) har grunnbemanning vurdert i forhold til skiftende antall deltakere.

Vi kjenner ikke effekten av overgangen til ny ordning med ulike delplasser.

Enkeltelevers behov kan også i SFO påvirke antallet assistenter, selv om ordningen i utgangspunktet ikke er et rettighetstilbud.

Bemanning i barnehagene

Barnehagene har budsjettert med grunnbemanning på hver avdeling også for dem som foreslås som investeringer i neste år.

Utover det kan det være krav til ekstra assistentstøtte for å ivareta barn med funksjonsbegrensinger, og det er skiftende innslag av rett til spesialpedagogisk hjelp etter opplæringsloven § 5-7.

Ny avdeling Brekke og kommende avdeling på Hauge er inkludert, mens kommende utvidelser Asmaløy er ikke.

Investeringer

Av større investeringer 2007 er det behov for

- Korrigert kostnad Asmaløy barnehage (totalprosjekt okt 2006: 4,9 mill). Dette gir permanente lokaler til "Muslingen" naturbarnehage og en ny avdeling.
- Videreføring av prosjektering /utbygging på Hauge barnehage (prosjektert omfang 5,7 mill), dette omfatter å få permanente godkjente lokaler samt mulighet for noen flere barnehageplasser.
- Inventar og garderobe til nybygg Hauge barnehage (1 mill)

I forbindelse med grunnskoleinvesteringene i år er det også avdekket øvrige behov som ikke var forutsatt tidligere:

- Korrigering for etterslep på Floren (350 000)
- Ekstraordinært vedlikehold Asmaløy skole (450 000)
- Vedlikehold gammel fasade Floren (209 000)
- Rehabilitering Åttekanten (627 000)

3.2.3.1 Administrasjon opplæring og kultur - ansvar 72000

(netto driftsramme i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Adm opplæring og kultur	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	846	-113	-113	-113	-113	
Foreslått driftsramme øk.plan 2007-2010			-698	472	1 677	2 918
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010						
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						

Administrasjonen består av sjef for seksjon av Opplæring og kultur i hel stilling, samt av merkantilt personale i 50 % stilling. Årsaken til at nettorammen er negativ er at noen inntektskilder innen barnehage og refusjonskrav fra andre kommuner føres her fordi man på budsjetteringstidspunktet ikke vet hvor ressursbehovet vil oppstå.

3.2.3.2 Virksomhet Asmaløy barnehage - ansvar 72110

(netto driftsramme i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Asmaløy barnehage	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	218	602	602	602	602	
Foreslått driftsramme øk.plan 2007-2010			526	526	526	526
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010			4 985			
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						

Bemanningen i virksomheten besto i 2006 av 10,8 årsverk fordelt på 13 ansatte. Dette vil i 2007 øke med 3 årsverk slik at antall årsverk vil bli 13,8 fordelt på 16 ansatte.

Barnehagen vil åpne en ny avdeling i løpet av 2007. Årsaken til å nettorammen er lavere enn forrige budsjettår er at en del inntekter var tidligere ført under administrasjonen i Opplæring og kultur.

Kommentarer til ønskede investeringstiltak innenfor rammen:

1. En ny avdeling for inntil 18 barn er planlagt ferdigstilt i løpet av 2007.

3.2.3.3 Virksomhet Brekke barnehage - ansvar 72120

(netto driftsramme i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Brekke barnehage	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	1 146	1 370	1 370	1 370	1 370	
Foreslått driftsramme øk.plan 2007-2010			1 389	1 389	1 389	1 389
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						
1. For å sikre individuelle rettigheter (opl § 5-7)			170			
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010						
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						

Bemanningen i virksomheten besto i 2006 av 10,71 årsverk fordelt på 13 ansatte. Dette vil i 2007 øke med 3 årsverk slik at antall årsverk vil bli 13,71 fordelt på 16 ansatte.

Brekke barnehage åpner en ny avdeling fra januar 2007.

Årsaken til å nettorammen er øket med så lite i forhold til forrige budsjettår er at en del inntekter var tidligere ført under administrasjonen i Opplæring og kultur.

Ventelisten domineres av barn 0-2, det innebærer at inntekten blir lavere mens grunnbemanningen er den samme, og kommunens andel av utgiftene øker.

Personalet utvides med 3 stillinger (grunnbemanning) til drift av ny avdeling. Det er også ytterligere økning som følge av nye fagbrev, ansiennitet og særskilte behov

For å redusere behovet for ekstrabemanning er ferieavviklingen lagt om så langt det går uten å holde stengt i perioder, og 2-3 feriedager pr medarbeider er ikke forutsatt dekket med vikar.

Kommentarer til ønskede driftstiltak utenfor rammen:

1. Tidligere er alle utgifter for å ivareta særskilte behov budsjettert innenfor ordinær drift. Nå synliggjøres kostnader ut fra rettigheter etter *opplæringsloven* separat (tjeneste 2053). Spesialpedagogisk hjelp etter opplæringsloven er ikke medregnet i foreslått driftsramme, kr 170 000.

3.2.3.4 Virksomhet Hauge barnehage - ansvar 72130

(netto driftsramme i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Hauge barnehage	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	215	599	599	599	599	
Foreslått driftsramme øk.plan 2007-2010			1 282	1 282	1 282	1 282
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						
1. For å sikre individuelle rettigheter (opl § 5-7)			400			
2. For å ivareta generell drift			200			
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010			6 705			
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						

Bemanningen i virksomheten besto i 2006 av 13,08 årsverk fordelt på 16 ansatte. Dette vil i 2007 øke med 3 årsverk slik at antall årsverk vil bli 16,08 fordelt på 19 ansatte.

Økning i netto ramme i forhold til i fjor er i all hovedsak merutgifter med bakgrunn i barn med nedsatt funksjonsevne. Se kommentar under.

Kommentarer til ønskede driftstiltak utenfor rammen:

1. Hauge barnehage har og får i 2007 merutgifter med bakgrunn i barn med nedsatt funksjonsevne. Slik kostnad synliggjøres separat (tjeneste 2053). Det gjelder tre barn med rett til spesialpedagogisk hjelp (Opl § 5-7) etter enkeltvedtak. Full dekning med pedagog og assistent/fagarbeider har et samlet omfang på ca tre stillinger. Det er grunn til å forvente økning i denne typen behov. Barnehagen tilføres 600 000 fra øremerkede midler for å dekke assistentlønn ved individuelle rettigheter. Ekstra stilling for pedagog bør dekkes ved tilskudd utenfor ramma, ettersom rettigheten er hjemlet utenfor barnehagens område (400 000)
2. Lønnsveksten er i ferd med å spise opp midler som tidligere var til disposisjon for å heve den pedagogiske kvaliteten i tilbudet. Det er nå avsatt midler kun til fastlønn og vikarmidler ved sykefravær og ferieavvikling. For at Hauge barnehage skal kunne gi barn og foreldre god kvalitet i tilbudet, og for at de ansatte skal kunne føle seg ivaretatt i forhold til HMS krav og etter arbeidsmiljølovens bestemmelser, bør rammen til ordinær drift (tjeneste 2050) økes med 200 000.

Kommentarer til ønskede investeringstiltak innenfor rammen:

1. Etter vedtak i Kommunestyret er nødvendig utbygging under planlegging. Forprosjektet er fullført med en beregnet byggekostnad på 5 705 194 uten inventar. Inventarutgiftene og økt garderobekapasitet anslås til ca 1 000 000. Prosjekteringen omfatter en småbarnsavdeling med plass til 14 barn 0-2 år, fem flere enn i det tilbudet som i dag driftes uten godkjente lokaler. Det tas høyde for at nåværende arealer senere skal kunne fungere som nødløsning ved lange ventelister ved at det inkluderes ekstra garderobekapasitet. Utbygging medvirker til å oppfylle nasjonal målsetting om full barnehagedekning. Forprosjektet omfatter **alle utendørsarbeider** (inkl parkering) som vedrører området mellom skolen og barnehagen etter at eksisterende vei er lagt om som forutsatt.

3.2.3.5 Virksomhet Asmaløy skole - ansvar 72210

(netto driftsramme i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Asmaløy skole	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	9 296	9 202	9 202	9 202	9 202	
Foreslått driftsramme øk.plan 2007-2010			12 748	12 648	12 648	12 648
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010			475			
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						

Bemanningen i virksomheten besto i høst 2006 av 22,68 årsverk fordelt på 25 ansatte. Dette vil i 2007 øke med 0,3 årsverk slik at antall årsverk vil bli 22,98 fordelt på 25 ansatte.

Budsjettet legges i forhold til disse forutsetningene.

- Antall stillinger (ledelse og pedagogisk personale) er i dag på 19,05. Utover de stillingene som er fordelt i ny struktur er kun 0,75 stilling dekket med vikar pga permisjon. En lærer har redusert stilling (25 %) inneværende skoleår. Fra høsten 2007 vil altså bemanningsbehovet endre seg, men samtidig påvirkes stillingsgrunnlaget av endringer i elev- og timegrunnlaget. Det dreier seg om faste tilsetninger.
- Lønn er budsjettet med utgangspunkt i ajourført oversikt over lønnsutgifter pluss 5,5 %. Det er justert for ny lønn 01.05.06, for lærerne er funksjonstillegg inkludert.
- Ny administrasjonsressurs på 30 % stillingsstørrelse er innarbeidet som en følge av nye avtalebestemmelser.

3.2.3.6 Virksomhet Floren skole - ansvar 72220

(netto driftsramme i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Floren skole	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	11 359	10 669	10 669	10 669	10 669	
Foreslått driftsramme øk.plan 2007-2010			10 944	10 844	10 844	10 844
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						
1. Individuelle rettigheter Floren skole			500			
2. Nye lærebøker			100			
3. IKT veileder			80			
4. Utskifting av foreldet kartverk			50			
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010			559			
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						

Bemanningen i virksomheten besto i 2006 av 21,6 årsverk fordelt på 26 ansatte. Dette vil i 2007 reduseres med 2 årsverk slik at antall årsverk vil bli 19,6 fordelt på 25 ansatte.

Det er foretatt en minimums realistisk budsjettering med fast tilsatt pedagogisk personale. Ny administrasjonsressurs på 20 % stillingsstørrelse er innarbeidet som en følge av nye avtalebestemmelser. Ny bygningsmasse betyr økt renhold, men dette budsjetteres ikke på virksomheten.

Kommentarer til driftstiltak utenfor rammen:

1. Individuelle rettigheter tilflyttet elev.
2. Alle lærebøker til alle elever (155 stk.) skal iht. nasjonale føringer skiftes ut, og midler er lagt inn i rammetilskuddet til kommunene.
3. IKT-veileder. Nasjonal satsning på IKT som en av fem grunnleggende ferdigheter betyr et nytt ressursbehov i form av en kommuneovergripende veilederfunksjon innen IKT. Dagens rammer er ikke tilpasset slikt behov.
4. Utskifting av foreldet kartverk og reparasjon av "rampen" er nødvendig.

Kommentarer til investeringstiltak innenfor rammen:

1. Fullført rehabilitering av gammel bygningsmasse (ca 350 000)
Maling av gammel fasade (209 000)

3.2.3.7 Virksomhet Åttekanten skole - ansvar 72230

(netto driftsramme i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Åttekanten skole	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	10 632	10 494	10 494	10 494	10 494	
Foreslått driftsramme øk.plan 2007-2010			9 800	9 700	9 700	9 700
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						
1. Nye lærebøker			100			
2. IKT veileder			80			
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010			627			
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						

Bemanningen i virksomheten besto i 2006 av 18,7 årsverk fordelt på 23 ansatte. Dette vil i 2007 reduseres med 2 årsverk slik at antall årsverk vil bli 16,7 fordelt på 22 ansatte.

Ett *realistisk* budsjett som tar høyde for å videreføre dagens aktivitetsnivå med alle fast ansatte medfører overskridelse av foreslått ramme. Ny administrasjonsressurs på 20 % stillingsstørrelse er innarbeidet som

en følge av nye avtalebestemmelser. Ny bygningsmasse betyr økt renhold, men dette budsjetteres ikke på virksomheten.

Kommentarer til driftstiltak utenfor rammen:

1. Kunnskapsløftet - alle lærebøker til alle elever (167 stk.) skal iht. nasjonale føringer skiftes ut, og midler er lagt inn i rammetilskuddet til kommunene. Det vil medføre en betydelig kostnad som ikke er beregnet og heller ikke ført i driftsbudsjettet.
2. IKT-veileder. Nasjonal satsning på IKT som en av fem grunnleggende ferdigheter betyr et nytt ressursbehov i form av en kommuneovergripende veilederfunksjon innen IKT. Dagens rammer er ikke tilpasset slikt behov.

Kommentarer til investeringstiltak innenfor rammen:

1. Rehabilitering av dusjer (342 000)
Rehabilitering av rom (muggsopp), nye vinduer og bygging av scene (285 000)

3.2.3.8 Virksomhet Kultur - ansvar 72800

(netto driftsramme i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Kultur	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	2 451	2 755	2 755	2 755	2 755	
Foreslått driftsramme øk.plan 2007-2010			3 709	3 309	3 309	3 309
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						
1. Profileringsiltak			250			
3. Vedlikehold Hvalerhallen			125			
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010			865			
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						

Bemanningen i virksomheten besto i 2006 av 4,17 årsverk fordelt på 14 ansatte. Dette vil i 2007 øke med 0,59 årsverk slik at antall årsverk vil bli 4,76 fordelt på 14 ansatte.

Det er videreført nødvendige ressurser i det nye ungdomstilbudet i Hvalerhallen ved at avdelingsleder får 100 % stilling.

I tillegg er stillingen på biblioteket økt fra 91 % til 100 %. Biblioteket skal bistå skolene i større grad en tidligere ved digitalisering og omfordeling av litteraturen ved i ulike skolene.

Kulturtjenestene har ikke dekning for godt bidrag til profilering av kommunen. Det er et uttrykt ønske fra næringslivet at det prioriteres deltagelse i markedsføring av Hvaler i en eller annen form. Det er i den forbindelsen viktig at virksomhet kultur kan bidra med både personale og midler i etableringen av næringsteam i kommunen.

Kommentarer til driftstiltak utenfor rammen:

1. I forbindelse med at Hvaler skal mene noe om at vi bør satse utvikling av reiseliv og turisme bør kommunen sette av midler til arbeid med dette. Beløpet på kr. 200.000,- er tenkt brukt til å bidra med en positiv profilering av kommunen på reiselivsmesser og i kraft av annonsering. Hvorvidt vi skal utføre dette selv eller kjøpe slike tjenester er det ikke i denne sammenhengen tatt stilling til. Kulturstøtten til de arrangementene som bidrar til profilering av kommunen. (Stenhoggern`, Stenkunst og festivaler) er i 2007 budsjettet redusert i forhold til i år fordi andre nødvendige driftsrelaterte oppgaver er prioritert, dette utgjør kr 50.000. Annen kulturstøtte (drift til organisasjonene) er videreført på samme nivå som i år.
2. Kulturskolen har siden høsten 2004 blitt drevet uten avdelingsleder. Det nye delegeringsreglementet i kommunen legger opp til at kulturskolen skal ha en ledelse. Hittil har disse oppgavene vært ivaretatt av virksomhetsleder, men det er ikke mulig å prioritere god utvikling eller daglige oppfølgingsoppgaver med slik organisering. Altså vil kulturskolen fortsatt "gå på sparebluss" uten en styrking av ressursene.

3. Ved åpning av Hvalerhallen ble det fra byggeledelsens side anbefalt å sette av kr. 50,- pr. m2 til årlig og framtidig vedlikehold. Dette bør altså være midler som blir fondsplassert hvis de ikke benyttes. Vi vet at vi om 5-10 år må bytte gulvet i hallen, og det er riktig å synliggjøre at en slik investering (2 mill) bør tas over flere år. Hallen er mye mer i aktiv bruk i dag en ved oppstart. Dette på grunn av flere "større" brukere fra ungdomsskolen.
4. I årets budsjett ble det satt av midler til et forprosjekt om ny bygdebok fra 1945 - 2000. Dette forprosjektet legges fram for politisk behandling i løpet av dette året og konkluderer med kostnader på kr. 750.000,- i året over 2 år. Anslagsvis er det riktig å kalkulere med salgsinntekter fra 2009 på i størrelsesorden kr. 800.000,-. (Salg av 2000 bøker).

Kommentarer til investeringstiltak innenfor rammen:

1. Digitalisering av bokstammen på biblioteket er slutført. Dette arbeidet har vært nødvendig for å delta i "det sømløse biblioteket" som ABM meldingen i 2000 la opp til. Allikevel er det en jobb å gjøre med de boksamlingene som er på skolene. Virksomhet kultur må bidra i dette arbeidet for å sikre helhet.
Gjennom mange år har budsjett for innkjøp av bøker ikke vært prioritert. Det er behov for slik oppgradering med større innkjøp. I tillegg er det nødvendig å etablere gode leseplasser for det publikumet som bruker biblioteket til studier og forskning. Biblioteket kan nå i prinsippet tilby utvidet åpningstid for slikt arbeid.
2. Kulturskolen trenger et nytt piano. Samtidig må vi presentere moderne opptaksmuligheter for både interne elever og eksterne brukere av kulturskolens lokaler og utstyr.
3. Idrettsrådet har signalisert et ønske om montering av en skillevegg som kan dele hallen i 2 (istedenfor 3) deler. Dette vil bedre idrettslagenes behov for plass og kunne sikre en best mulig utnyttning av hallen.

3.1.3 Hvor vil vi og hvordan kommer vi dit?

Seksjonen Opplæring og kultur har ikke et ferdig gjennomarbeidet målekart, men dette arbeides det med både på seksjons- og virksomhetsnivå.

Det er tanken at forholdet til de tre fokusområdene økonomi, brukere og medarbeidere etter hvert vil finne sin plass i det spesifikke målekartet i form av konkrete mål med aktuell operasjonalisering og ønsket ambisjonsnivå.

For hele økonomiplanperioden (4 års perspektiv) er kommunen forpliktet i forhold til vedtatt strategi for kompetanseutvikling i grunnskolen. Formålet støttes av øremerkede statlige tilskudd.

Statlige midler tildeles med binding til lokal plan (vårhalvåret). Det skal utvikles og tilføres spesifikk kompetanse for å møte "utfordringene knyttet til endring i både endring og struktur som reformen innebærer".

Det skal vektlegges utviklingstiltak for *skoleledelsen*, reformrelatert *faglig oppdatering* for det pedagogiske personalet, samt *videreutdanning* innenfor prioriterte områder.

Politisk nivå har sagt noe om hva slags skole Hvaler kommune skal ha, jf. vedtak i sak 28/05 (OKO) som ivaretar både nasjonale føringer og tidligere lokale prioriteringer.

Tilsvarende system for kompetanseutvikling er varslet for barnehagen som følge av ny barnehagelov.

Hvaler kommune preges utfordringene av at det samtidig med en stor reform skal iverksettes ny skolestruktur som i realiteten innebærer etablering av tre helt nye læringsmiljøer og ny fordeling av hele det pedagogiske personalet.

Det er nødvendig å utfordre den tradisjonelle skoleforståelsen, og det er en anledning til å fremme nye endringsbehov som ikke lenger er nye, men fortsatt behov.

Det innebærer bl.a.

- at læringsmiljøet ved de tre skolene skal utvikles i henhold til nasjonale føringer
- at det skal organiseres for best mulig tilpasset opplæring
- at ombygging og rehabilitering skal fremme fleksible løsninger

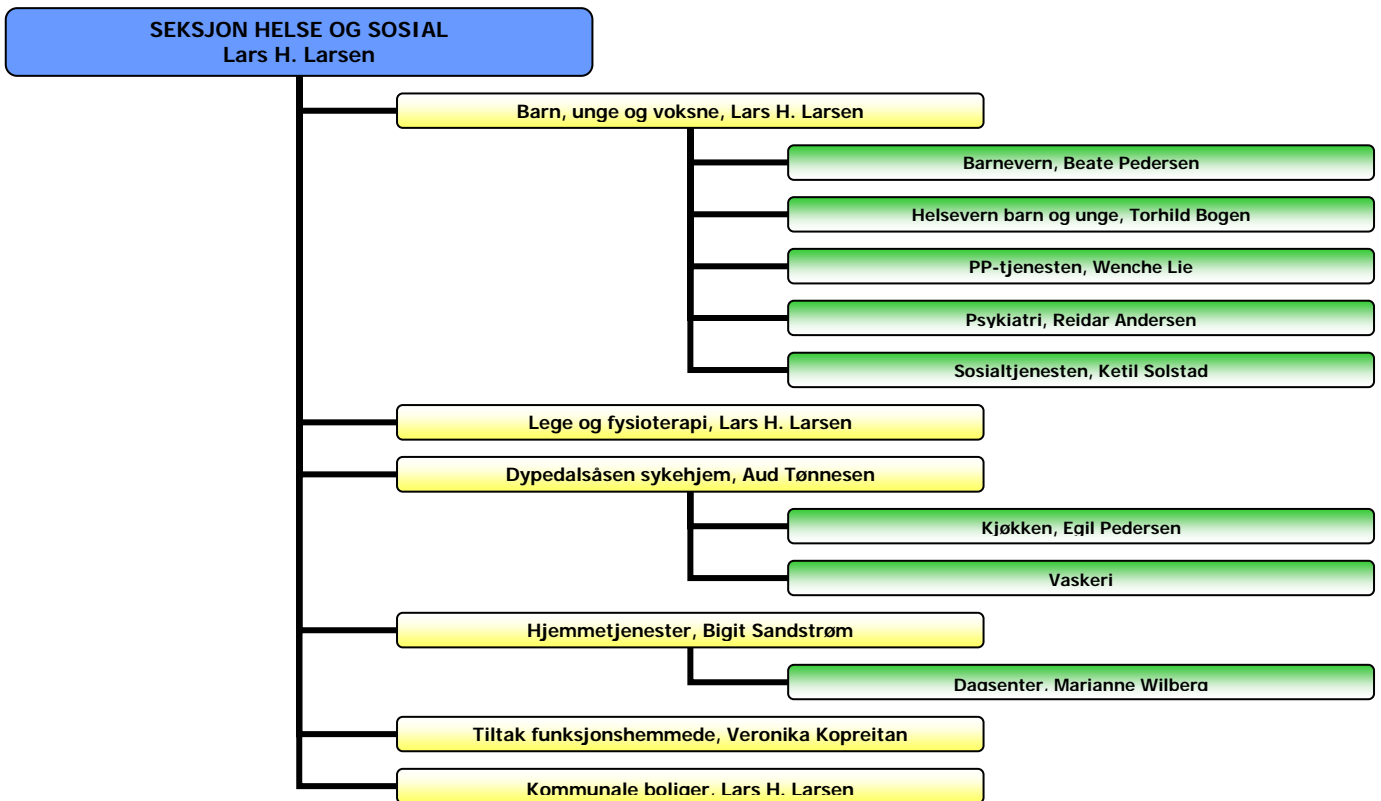
- at fordeling av kompetanse skal ivareta kommunens forpliktelse
- at ledelse, personale og foreldre har felles forpliktelse ift å utvikle ny praksis

Virksomhet kultur vil i 2007 bli berørt av at vi gjennomfører en vurdering av hva vi skal prioritere å satse på i forhold til næringsutvikling, reiseliv og turisme. Herunder også hvordan dette arbeidet skal organiseres.

Hvaler kommune bidrar i 2007 med grunnlagsinvesteringer og lån til Hvaler idrettslag slik at idrettslaget kan anlegge kunstgress på fotballbanen ved Hvaler ungdomsskole på Rød på Asmaløy.

3.2 Seksjon helse og sosial

Seksjon helse og sosial består av følgende virksomheter og avdelinger, med respektive ledere:

3.2.1 Hovedendringer fra 2006 til 2007

Budsjettrammen for Seksjon Helse og sosial gir en generell økning på 3.5% som kompenserer for økende pris- og lønnsvekst i 2007. I tillegg er det tilført 1,5 mill kr i ekstramidler i rådmannens budsjetttrundskriv. Etter at statsbudsjett ble lagt fram ble seksjonen i tillegg tilført 2,7 mill kr., til sammen 4,2 mill kr sammenlignet med nivået for 2005.

Andre stikkord som bør nevnes:

- Hvaler kommune vil skrive under intensjonsavtale om etablering av NAV kontor i Hvaler 1. kvartal 2008 jfr KS sak nov. 06. Arbeid med etablering og drift av dette vil gjennomføres i 2007.
- Hvaler kommune vil inngå samarbeid med Fredrikstad kommune om miljørettet helsevern og smittevern jfr KS sak nov. 06.
- Hvaler kommune vil starte drøftinger med Fredrikstad kommune om felles kommunelege.
- Arbeid og prosjektering av nye sykehjemsplasser må gjennomføres. Det foreslås investering for nye sykehjemsplasser i 2008.
- Det skal prosjekteres for boliger med muligheter for heldøgns pleie og omsorg (tilsyn) for personer med psykiske lidelser og rusproblemer.
- Økte øremerkede midler til psykiatri vil opprettholde muligheter for psykisk helsearbeid mot barn og unge, innenfor hjemmetjenesten og fortsatt drift av dagsenter på Dypedalåsen eldresenter.
- Hvaler kommune klarer ikke å innfri regjeringens ønsker om flere nye årsverk i omsorgen og økte sosialsatser. Vi vil innfri regjeringens ønsker om økt satsning innenfor psykisk helse.

3.2.2 Økonomisk ramme Seksjon Helse og sosial.

(netto driftsramme i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Eldre og sosial	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	43 160	47 150	47 150	47 150	47 150	
Vedtatt driftsramme øk.plan 2007-2010			53 100	54 590	56 228	57 915
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i seksjonssjefens prioriterte rekkefølge:						
1. Generell styrking hjemmetjeneste, Oladammen			750	1 490	1 490	1 490
2. Økt bemanning sykehjem kveld og dag, helg			1 176			
3. Kontorstøtte Helsevern barn og unge 20 %			100			
4. Følge opplærings- og utviklingsplan			200			
5. Prosjektarbeid i forbindelse med bytte av fagprogram for PLO tjenestene.			250			
6. Styrke PPT tjenesten			100			
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010			950	25 000	0	0
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i seksjonssjefens prioriterte rekkefølge:						

Bemanningen i seksjonen besto i 2006 av 79,86 årsverk fordelt på 124 ansatte, dette vil i 2007 øke med 4,04 årsverk slik at antall årsverk vil bli 83,90 fordelt på 129 ansatte.

Rammene som kommunestyret vedtar er bindende for seksjonen og utvalget for kultur og personrettede tjenester (UKPT), mens rammene som UKPT vedtar er bindende for virksomhetene. Innenfor rammene har seksjonen og virksomhetene plikt til å bruke ressursene på en slik måte at det tas størst mulig hensyn til publikum og brukere. Seksjonen og virksomhetene har også selv ansvaret for å gjennomføre reduksjoner i ressursbruken på en måte som er til minst mulig ulempe for brukere og innbyggere, når det er behov for korrektive tiltak som følge av at rammene ikke kan holdes.

Budsjett 2007 øker utgiftene innenfor sosialtjenester og barnevern med til sammen kr. 1 137 000.-. Dette relateres til tjenester som er et minimum innenfor disse avdelinger og som vil være klart lovstridig ikke gjennomføre. Som eksempel på disse tjenester kan nevnes barn som allerede er plassert utenfor sitt hjem, sosialstønad og rusbehandling. I tillegg til dette kommer reduksjon i øremerkede statstilskudd til ressurskrevende brukere og reduksjon i husbankenes driftstilskudd til omsorgsboliger, psykiatriboliger og sykehjemmet.

Øvrige kommentarer til budsjettet vil beskrives under den enkelte virksomhet.

3.2.2.1 Administrasjon Helse og sosial - ansvar 73000

(netto driftsramme i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Administrasjon helse og sosial	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	601	1 191	1 191	1 191	1 191	
Foreslått driftsramme øk.plan 2007-2010			1 216	1 216	1 216	1 216
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						
1. Prosjektarbeid i forbindelse med bytte av fagprogram for PLO tjenestene.			250			
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010						
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						

Budsjett for administrasjon i seksjon helse og sosial inneholder ingen store endringer fra i fjor. Administrasjon for seksjonen består av seksjonssjefen og en sekretær i hele stillinger.

Forklaring til ønskede driftstiltak utenfor rammen:

1. Det skal i løpet av 2007 være etablert nytt fagprogram for pleie og omsorgstjenester i kommunen. Dette blant annet for å sikre god rapportering av IPLOS. Tiltaket er av stort omfang og investeringer i form av opplæring og nyanskaffelser må gjennomføres.

3.2.2.2 Virksomhet Barn, unge og voksne - ansvar 73100

(netto driftsramme i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Barn, unge og voksne	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	9 022	9 166	9 166	9 166	9 166	
Foreslått driftsramme øk.plan 2007-2010			10 693	11 051	11 051	11 051
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						
1. Styrke PPT tjenesten			100			
2. Kontorstøtte Helsevern barn og unge 20% stilling			100			
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010				10 000		
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						

Bemanningen i virksomheten besto i 2006 av 11,25 årsverk fordelt på 17 ansatte. Dette vil i 2007 øke med 1,5 årsverk slik at antall årsverk vil bli 12,75 fordelt på 19 ansatte.

Virksomheten består av barnevern, helsevern barn og unge, PPT, psykiatri og sosialtjenester. Innenfor avdelingene barnevern og sosialtjenester er det en vesentlig økning i lovpålagte tjenester. Det har vært gjennomført flere overtakelsessaker innenfor barnevernet i 2006 som binder opp utgifter for flere år fremover. Sosialklienter som har krav på sosialstønad eller supplerende stønad er økende. Sosialtjenesten benytter statens minimumssatser ved utbetaling av sosialstønad. Sosialtjenesten deltar i effektiviseringsnettverk i regi av KS. Våre tjenester innenfor sosialtjenesten vil sammenlignes og effektiviseres i sammen med syv andre kommuner i Østfold og Akershus. Psykiatritjenesten vil få økte øremerkede midler i 2007. Dette vil kunne øke tilbudet til de psykisk lidende i kommunen og man foreslår å øke driften i 2008 innen psykiatri. Det vil i 2007 gis tilbud til sosial trening og samvær fire dager i uken for både yngre og eldre hjemmeboende brukere. Samlingene vil finne sted på Dypedalåsen eldresenter og i fellesboligen på Skovly.

Kommentarer til ønskede driftstiltak utenfor rammen:

1. Det er ved flere anledninger, blant annet fra Fylkesmannen i Østfold, påpekt sårbarheten i kommunens PP-tjeneste. Det er ikke foreslått tiltak i PPT budsjettet for å øke dette. Det er foreslått tiltak utenfor rammen med kr. 100 000.- som vil bidra til å kunne inngå avtaler med fagpersoner/kommuner som igjen vil bidra til å øke tjenestens faglige bredde.
2. Ved ansettelse av ny helsesøster ble avdelingen redusert med 20% stilling. Det er behov for kontorhjelp til avdelingen og det er ønsket som kontorstøtte. Det er ikke vært mulig innenfor den økonomiske ramme og opprettholde ressurser til dette.

Kommentarer til ønskede investeringstiltak innenfor rammen:

1. Etablering av 5 boliger pluss personalbase i 2008. Boligene bør ligge sentralt i Hvaler kommune med utgangspunkt i nærhet av riksvei (offentlig kommunikasjonsmiddel). Investeringen vil bli gjennomført i samsvar med psykiatriplan 2007-2010. Regjeringen sier i statsbudsjettet for 2007 at de vil komme tilbake til investeringstilskudd i statsbudsjett 2008. Investeringen tar forbehold om investeringstilskudd.

3.2.2.3 Virksomhet Lege og fysioterapi - ansvar 73200

(netto driftsramme i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Lege og fysioterapi	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	4 302	6 498	6 498	6 498	6 498	
Foreslått driftsramme øk.plan 2007-2010			6 024	6 024	6 024	6 024
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010			300			

Bemanningen i virksomheten besto i 2006 av 4,43 årsverk fordelt på 11 ansatte. Dette vil i 2007 reduseres med 0,21 slik at antall årsverk vil bli 4,22 fordelt på 11 ansatte.

Budsjettet viderefører lege og fysioterapitjeneste på nivå som i 2006.

Det kan bli en liten økning i fysioterapitjenestene på grunn av omorganisering av tjenesten jfr. Sak i UKPT 26/06.

Budsjett for legetjenesten vil kunne videreføre samarbeide om Fredrikstad og Hvaler legevakt. Det vil gi muligheter for samarbeid om miljørettet helsetjenester og smittevern. Og det vil gi muligheter til å finansiere et eventuelt samarbeid om felles kommunelege.

Kommentarer til ønskede investeringstiltak innenfor rammen:

1. Legekontorene ved Hvaler- og Skjærhalden er dårlig utstyrt med nødvendig medisinsk utstyr slik det kreves av dagens legesenter. Investeringstiltaket vil bidra til, sammen med fastlegene, og finansiere deler av det manglende medisinske utstyr som er hjemlet i legenes fastlegeavtaler med kommunen.

3.2.2.4 Virksomhet Dypedalsåsen sykehjem - ansvar 73300

(netto driftsramme i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Dypedalåsen sykehjem	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	9 945	11 914	11 914	11 914	11 914	
Foreslått driftsramme øk.plan 2007-2010			13 659	13 659	13 659	13 659
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						
1. Økt bemanning sykehjem kveld og dagtid helg.			1 176			
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010			250	15 000		
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						

Bemanningen i virksomheten besto i 2006 av 26,36 årsverk fordelt på 35 ansatte. Dette vil i 2007 reduseres med 0,31 årsverk slik at antall årsverk vil bli 26,05 fordelt på 35 ansatte.

Virksomheten består av sykehjemmet, kjøkken og vaskeri.

Kommentarer til ønskede driftstiltak utenfor rammen:

1. Sykehjemmet har svært lav bemanning målt mot antall beboere. For å kunne tilby en tilfredsstillende bemanning på dagtid er det redusert bemanning på kveld- og helg. Det er behov for å styrke bemanningen på disse tidspunkt. Behovet for å styrke bemanning på kveld- og helg er tilstede før reduksjon i stillinger som beskrevet i tiltak 1.

Kommentarer til ønskede investeringstiltak innenfor rammen:

1. Det er et stort behov for flere sykehjemsplasser i kommunen. Ut i fra antall plasser vil en foreløpig beregning gi grunnlag for utbygging på ca. 700 kvm. Erfaring og Kostra-tall viser et behov innen 2 år på mellom 10 og 15 sykehjemsplasser. Regjeringen sier i statsbudsjettet for 2007 at de vil komme tilbake til investeringstilskudd i statsbudsjett 2008 og det vil være muligheter for statlig finansieringstilskudd.

- Det er behovet for oppgradering av møte- og personalrom for sykehjemmet og hjemmesykepleien. Nåværende møblering er gammelt og slitt. Noe av møblementet er blant annet fra Kirkøy sykehjem og er lite funksjonelt.

3.2.2.5 Virksomhet Hjemmetjenester - ansvar 73400

(netto driftsramme i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Hjemmetjenester	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	11 535	11 743	11 743	11 743	11 743	
Foreslått driftsramme øk.plan 2007-2010			12 223	12 223	12 223	12 223
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010			200			
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						

Bemanningen i virksomheten besto i 2006 av 20,22 årsverk fordelt på 35 ansatte. Dette vil i 2007 øke med 1,73 årsverk slik at antall årsverk vil bli 21,95 fordelt på 36 ansatte.

Virksomheten består av hjemmesykepleie og dagsenter for eldre og funksjonshemmede.

Dagsenteret har fått en liten økning som vil bidra til mer stabilitet i tjenestetilbudet. Dette finansieres ved hjelp av øremerkede psykiatrimidler og bidrag fra Stiftelsen og pleiehjemsforeningen Dypedalåsen.

Kommentarer til ønskede investeringstiltak innenfor rammen:

- Hjemmesykepleien har i dag et behov for ytterligere en bil for å kunne imøtekomme det daglige transportbehov. Det er ønskelig å gå til innkjøp av en tilsvarende bil som hjemmesykepleien allerede har. Drift av bilen vil plasseres i hjemmetjenestens budsjett.

3.2.2.6 Virksomhet Tiltak for funksjonshemmede - ansvar 73500

(netto driftsramme i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Tiltak funksjonshemmede	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	6 583	7 222	7 222	7 222	7 222	
Foreslått driftsramme øk.plan 2007-2010			9 545	9 545	9 545	9 545
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge: 1. 3,57 stilling til tiltak for særlig ressurskrevende ny bruker fra 1.6.07.			750	1 490	1 490	1 490
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010			200			
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						

Bemanningen i virksomheten besto i 2006 av 14,6 årsverk fordelt på 21 ansatte. Dette vil i 2007 øke med 2,33 årsverk slik at antall årsverk vil bli 16,93 fordelt på 23 ansatte.

Kommentarer til ønskede driftstiltak utenfor rammen:

- I løpet av høsten 2007 vil en ny bruker kreve praktisk bistand og opplæring i sitt nye hjem. Dette er en bruker som ikke er i stand til å klare seg selv og er helt avhengig av hjelp fra andre personer for å mestre dagliglivet.

Kommentarer til ønskede investeringstiltak innenfor rammen:

- Det er store kapasitetsproblemer når det gjelder avlastning for funksjonshemmede i kommunen. Det blir benyttet en bolig til dette formålet på Oladammen og det foreslås at enda en kommunal bolig omdisponeres og bygges om til dette formålet.

3.2.2.7 Virksomhet Kommunale boliger - ansvar 73600

(netto driftsramme i 1.000 kr) Kommunale boliger	Regn 2005	Bud 2006	Bud 2007	Bud 2008	Bud 2009	Bud 2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	-1 023	-584	-584	-584	-584	
Foreslått driftsramme øk.plan 2007-2010			-260	-260	-260	-260
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010						
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						

Virksomheten administrerer drift av bygningsmassen på Dypedalåsen eldresenter, sosiale boliger, boliger til funksjonshemmede (Oladammen), omsorgsboliger og psykiatriboliger.

3.2.3 Hvor vil vi og hvordan kommer vi dit?

Når det spesifikke målekartet skal utarbeides for denne seksjonen, diskuteres målene, måleindikatorne og resultatene som er presentert i Hvaler kommunes gjennomgående målekart (som vist innledningsvis i dette kapittelet). Målene og måleindikatorne blir for hver enkelt virksomhet/avdeling tilpasset og konkretisert i handlingsplaner. Målekartet for seksjonen Helse og sosial samler virksomhetenes mål. Når det gjelder målet med antall brukerundersøkelser vil det, der det er mulig, bli benyttet brukerundersøkelse fra KS. Dette gir oss muligheter til å sammenligne oss selv og med andre over tid.

Figur 3. Målekart for Seksjon Helse og sosial.

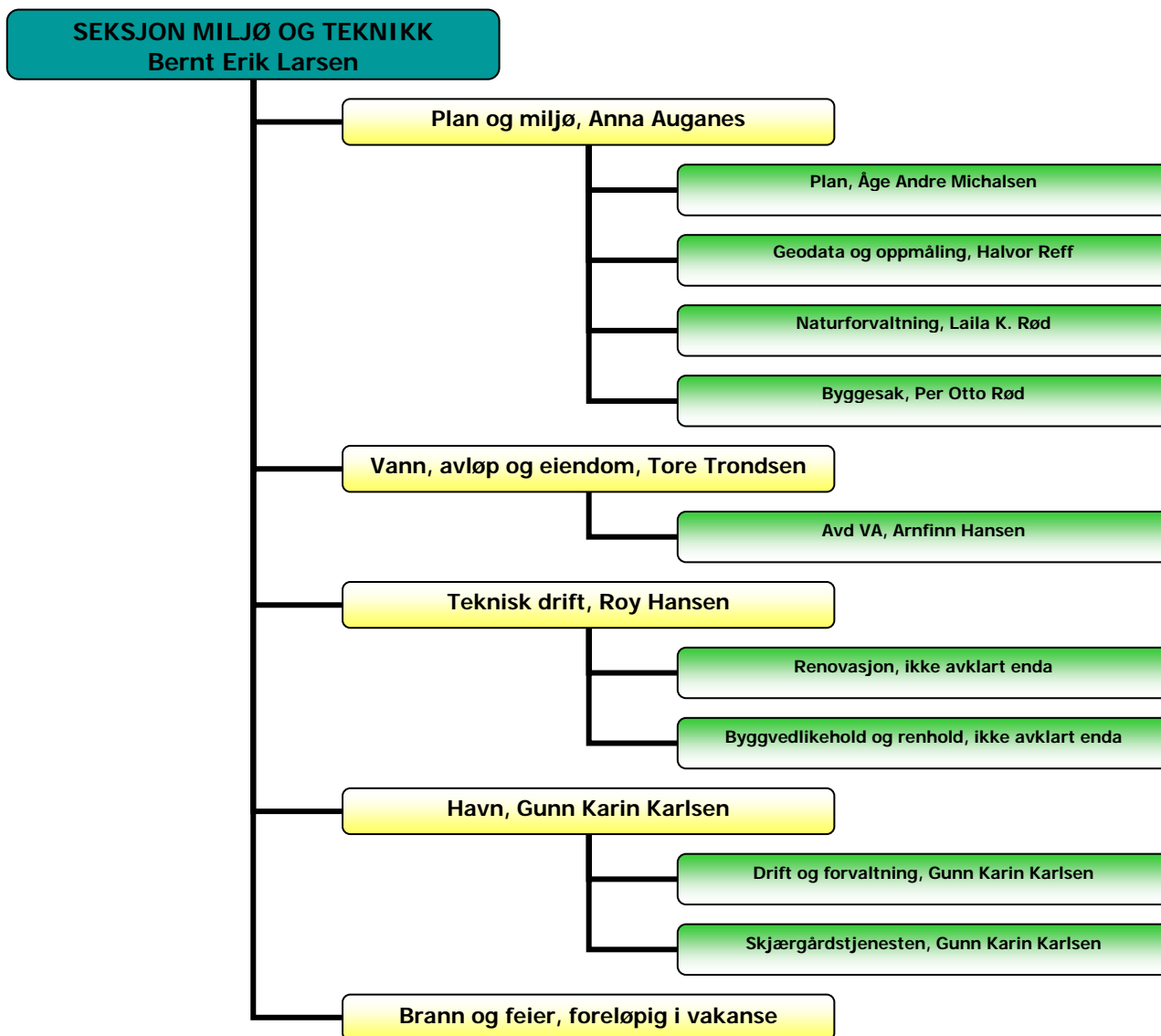
Fokus-områder	Mål	Måleindikatorer(M)	Målemetode	Resultatmål		
				Mål	ønsket	nedre
Brukere Tjenester	B1 God informasjon /kommunikasjon	B1.1 Antall virksomheter /avdelinger som har service- erklæringer	B1.1 Telle antall serviceerklæringer	B1.1	Alle	7
	B2 Gode tjenester	B2.2 Brukertilfredshet	B2.2 Brukerundersøkelse	B2.2 Sosial	4	3
	B3 Brukermedvirkning	B3.2 Dialogmøter	B3.2 Antall gjennomførte	B3.2	5	4
Medarbeider organisasjon	M 1 Godt arbeidsmiljø	M1.2 Sykefravær	M1.2 Registrert nivå/ registrert prosentendring	M1.2		
				Barn, voksne, unge	5%	8%
				Lege /fysiot,	11%	12%
				Sykehjemmet:	12%	15%
				Hjemmetj.	11%	13%
				Tiltak funksjonsh	7%	8%

Vi vil også:

- Arbeid og prosjektering av nye sykehjemsplasser/sykehjem må gjennomføres. Det skal i løpet av 2007 foreligge planer for utbygging med forslag til investering for nye sykehjemsplasser i 2008.
- Eldreplan med langsiktige mål skal være utarbeidet i løpet av 2007.
- Plan for kriminalforebyggende arbeid skal vedtas i løpet av 1. halvår 2007. Planen utarbeides sammen med Politiet.
- Utarbeide revidert ruspolitisk handlingsplan i henhold til alkoholloven.
- Evaluere og vurdere organiseringen av "virksomhet barn, unge og voksne", spesielt hensett til merknadene fra fylkesmannen hva gjelder Pedagogisk psykologisk tjeneste.
- Hvaler kommune vil skrive under intensjonsavtale om etablering av NAV kontor i Hvaler 1. kvartal 2008 jfr KS sak nov. 06. Arbeid med etablering og drift av dette vil gjennomføres i 2007. Kontoret skal bidra til at innbyggere i kommunen skal få et individuelt og meget godt tilbud.
- Bo og tjenestetilbudet til personer med rus og psykiske lidelser skal bedres.
- Arbeid og oppfølging av miljørettet helsevern og smittevern vil utvikles og følges opp på et kvalitativ og faglig høyt nivå ved å inngå samarbeid med Fredrikstad kommune jfr KS sak nov. 06.
- Evaluering og kvalitetssikring av kommunelege funksjonen vil bli gjennomført i 2007 ved å starte drøftinger med Fredrikstad kommune om felles kommunelege.
- Sosialtjenesten skal drives like effektivt som sammenlignbare kommuner.
- Det skal prosjekteres for boliger med muligheter for heldøgns pleie og omsorg (tilsyn) for personer med psykiske lidelser og rusproblemer.
- Økte øremerkede midler til psykiatri vil opprettholde muligheter for psykisk helsearbeid mot barn og unge, innenfor hjemmetjenesten og fortsatt drift av dagsenter på Dypedalåsen eldresenter.
- Følge opp HMS-arbeidet og iverksette tiltak for å redusere sykefraværet.

3.3 Miljø og teknikk

Seksjon miljø og teknikk består av følgende virksomheter og avdelinger, med respektive ledere:

3.3.1 Hovedendringer fra 2006 til 2007

Vedtatt organisering er nå på plass mht virksomheter og avdelinger. Seksjonen ønsker i året som kommer å se nærmere på oppgavefordeling innen de tidligere kommunaltekniske tjenestene.

Til tross for at rammene er økt med 3,5 % for å kompensere lønns- og prisveksten, vil aktiviteten på mange av tjenesteområdene merkes ved at det relativt sett er mindre penger enn tidligere år til ekstern tjenesteproduksjon. Dette er i hovedsak et resultat av de siste års nedskjæringer. Herunder nevnes veier, renhold og vedlikehold av bygninger.

Det planlegges gjennomført et prosjekt for å gjennomgå/revidere renovasjonsordningen, med mål om økt grad av kildesortering, begrensning i feillevering ved containerplassene samt bedre arbeidsforhold for de ansatte. Innen Skjærgårdstjenesten er det igangsatt et tilsvarende evaluerings-/utviklingsprosjekt med mål om reduksjon i avfallshenting fra naturhavnene og vridning av tjenesten mot informasjon og andre former for service, skjøtsel og tilrettelegging.

Seksjonen har mange tjenesteområder som er basert på gebyrinntekter. Her foreslås ingen reduksjoner i tjenestetilbudet. Renovasjonsavgiften foreslås hevet mer enn generell prisstigning for å tilpasse vesentlig økt omfang, samt å gi rom for ovennevnte revisjon av tjenesten.

Den vedtatte organisasjonsplanen for kommunen forutsetter at næringsutvikling og beredskap organiseres som tverrfaglige team som ledes av seksjonen. Teamene er foreløpig ikke etablert som forutsatt men planlegges etablert primo -07 og vil berøre flere seksjoner, rådmannen og ordfører. Det er foreløpig ikke lagt inn økte personellressurser for å løse teamenes oppgaver.

3.3.2 Økonomisk ramme Seksjon Miljø og teknikk

(netto driftsramme i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Seksjon Miljø og teknikk	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	9 834	9 855	9 255	9 255	9 155	
Vedtatt driftsramme øk.plan 2007-2010			10 400	10 506	10 821	11 146
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i seksjonssjefens prioriterte rekkefølge:						
1. Styrket renholdstjeneste			321	371	371	371
2. Styrket håndverktjeneste			150	170	170	170
3. Ajourføring av kart og ortofoto			150	150	150	150
4. Kommunal egenplanlegging havner-tettsteder			200	200	200	200
5. Oppdatering av bygn.basen i GAB				200		
6. Prosjektarbeid/-deltakelse 1)			100	100	70	70
7. Økt vedlikehold Hvalerhallen			125	125	125	125
8. "Stifinner"-prosjekt			50	50	50	50
9. Etablering av Team Næring			300	300	300	300
10. Etablering av Team Beredskap			50	75	75	75
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010			6 250	7 950	4 500	800
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i seksjonssjefens prioriterte rekkefølge:						

1) Seksjonen er engasjert i flere utviklingsprosjekter, som forutsetter egenfinansiering, herunder "Crest" (bærekraftig turisme), forprosjekt Nasjonalparksenter, Kyststiprosjekt Nortrail.

Bemanningen i seksjonen besto i 2006 av 42,48 årsverk fordelt på 48 ansatte, dette vil i 2007 øke med 4 hele stillinger slik at antall årsverk vil bli 46,48 fordelt på 52 ansatte.

Kommentarer til tabellen fremgår under de enkelte virksomheter

Rammene som kommunestyret vedtar er bindende for seksjonen og utvalget for miljø og teknikk (UMT) mens rammene som UMT vedtar er bindende for virksomhetene. Innenfor rammene har seksjonen og virksomhetene plikt til å bruke ressursene på en slik måte at det tas størst mulig hensyn til publikum og brukere. Seksjonen og virksomhetene har også selv ansvaret for å gjennomføre reduksjoner i ressursbruken på en måte som er til minst mulig ulempe for brukere og innbyggere, når det er behov for korrektive tiltak som følge av at rammene ikke kan holdes.

Ønskede driftstiltak utenfor rammen (punkt 9 og 10) gjelder etablering av Team Næring og Team beredskap. Det er ikke avsatt midler til etablering og drift av teamene innenfor seksjonens ramme. Kommentarer til andre ønskede drifts- og investeringstiltak utenfor rammen fremgår under de enkelte virksomheter.

3.3.2.1 Virksomhet Plan og miljø – ansvar 74100

(netto driftsramme i 1.000 kr) Plan og miljø	Regn 2005	Bud 2006	Bud 2007	Bud 2008	Bud 2009	Bud 2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	-82	1 632	1 332	1 232	1 232	
Foreslått driftsramme øk.plan 2007-2010			968	968	968	968
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						
1. Ajourføring kart og ortofoto			150	150	150	150
2. Oppdatering av bygn.basen i GAB				200		
3. Kommunal egenplanlegging - havner og tettsteder (200 000 pr plan)			200	200	200	200
4. Stifinner-prosjekt			50	50	50	50
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010			0	0	0	0
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						

Bemanningen i virksomheten besto i 2006 av 9,6 årsverk fordelt på 10 ansatte. Dette vil i 2007 øke med 1 hel stilling slik at antall årsverk vil bli 10,9 fordelt på 11 ansatte.

Nettorammen for virksomheten Plan og miljø tilsier et skjerpet fokus på de fullfinansierte, gebyrbelagte tjenestene. Gebyrene må justeres vesentlig mer enn 3,5 % pga enda tydeligere fokus på selvkostprinsippet sammen med kostnadsvekst (lønns og overheadkostnader). Gebyrregulativet må gjennomgås med hensyn til realistisk tidsforbruk og timepris må kalkuleres på nytt.

I 2006 er det avsatt midler til kommuneplanarbeidet (200 000,-), registrering av ubebygde hyttetomter (250 000,-), oppfølging av ulovligheter i strandsonen (50 000,-) og regulerings av g/s-veg mellom Utgårdskilen - Bratte Bakke. Det meste av dette er ubrukt foreløpig, og oppgavene må løses i 2007. Ubrukte midler overføres disposisjonsfond (1540) i 2006 og tilsvarende beløp vises med "bruk av disposisjonsfond" (1940) i 2007.

Kommentarer til ønskede driftstiltak utenfor rammen:

1. Kartarbeid/geodata-prosjekter: Generell ajourføring av kart og ortofoto – behov kr.150 000 pr. år, nødvendig for kommunens drift på mange områder.
2. Oppdatering av bygningsbasen i GAB (grunn, adresse og bygningsregister), som følge av feil som ble synliggjort etter forrige kartlegging (bl.a. avdekket en rekke ulovlige/ikke registrerte bygg) – behov kr. 200 000 i ett år.
3. Utarbeidelse av egenproduserte reguleringsplaner på kommunal grunn, eller der kommunen har direkte interesser i planområdet.
4. Stifinner-prosjektet er kartlegging og tilrettelegging for tilgjengelighet i etablerte stisystemer, etablering av nye forbindelser, inngrep for sammenkobling av flere prosjekt over tid, kr. 50 000,- pr år

3.3.2.2 Virksomhet Vann, avløp og eiendom – ansvar 74200

(netto driftsramme i 1.000 kr) Vann, avløp og eiendom	Regn 2005	Bud 2006	Bud 2007	Bud 2008	Bud 2009	Bud 2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	711	782	782	782	782	
Foreslått driftsramme øk.plan 2007-2010			811	811	811	811
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010			3 050	400	400	200
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						

Bemanningen i virksomheten besto i 2006 av 8 årsverk fordelt på 8 ansatte. Dette vil i 2007 øke med 1 hel stilling slik at antall årsverk vil bli 9 fordelt på 9 ansatte.

Etter omorganiseringen omfatter tjenestene administrasjon, vann og avløp (VA) og bygg-og eiendomsforvaltning.

Kommentarer til ønskede investeringstiltak innenfor rammen:

1. Kornmagasinets 1. etasje utvikles for å imøtekomme allmenntilgjengelige behov for området i nærheten av torget/gjestehavna. Funksjoner som er tenkt lagt inn her er; toaletter, dusjer, vaskeautomater, lite butikk /kioskareal samt mulighet for et par små kontorer for stedlige rederier e.l. Utvikling av et forprosjekt for å danne et bedre beslutningsgrunnlag forventes ferdigstilt før kommunestyrets endelige budsjettbehandling. En økonomisk betraktning samt en planlegging vil kunne danne grunnlag for en rask anbudsprosess slik at det er realiserbart før sommertrafikken setter inn. Tiltak er beregnet til 1,6 mill kr.
2. Sanering av kloakkledning i Stenlia var forutsatt igangsatt høsten 2006. Prosjektet var for et par år siden budsjettert til 2 mil. kr. Resultatet av detalj prosjektering og innlevert tilbud er i overkant av 3 mil. kr. Prosjektet er pauset i påvente av fullfinansiering. Virksomheten foreslår å finansiere det resterende beløp ved bruk fra driftsfond avløp med inntil kr. 1,2 mil kr.
3. Dersom man ønsker å prioritere trafiksikkerhetsarbeid, bør dette synliggjøres i form av økonomiske ressurser. Som et investeringstiltak er foreslått oppdatering av det TS- planarbeidet som ble gjort i år 2000 (plan for 2001-2004) med kr 250.000 i 2007. For å kunne prioritere dette arbeidet i den daglige drift er det i tillegg nødvendig å bevilge noen driftsmidler evt. omprioritere innen eksisterende rammer.
4. To tjenestebiler ved rådhuset er i perioder i underkant av behovet. Dersom man fortsatt skal ha bare to biler, er det viktig at disse er funksjonelle og driftsikre. Forslag om utskifting av disse i 2008 og 2009.

3.3.2.3 Virksomhet Teknisk drift – ansvar 74300

(netto driftsramme i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Teknisk drift	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	5 159	5 340	5 340	5 340	5 340	
Foreslått driftsramme øk.plan 2007-2010			6 802	6 802	6 802	6 802
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						
1. Styrket renholdstjeneste			321	371	371	371
2. Styrket håndverkertjeneste			150	170	170	170
3. Økt vedlikehold Hvalerhallen			125	125	125	125
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010			1 700	4 550	600	600
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						

Bemanningen i virksomheten besto i 2006 av 20,28 årsverk fordelt på 25 ansatte. Dette vil i 2007 øke med 2 hele stillinger slik at antall årsverk vil bli 22,28 fordelt på 27 ansatte.

Virksomheten består av renovasjon, septik, veier og plasser, parkering, grøntanlegg og torg, renhold og bygningsvedlikehold.

Når det gjelder renovasjon, har tjenestevolumet utviklet seg som følger de senere årene:

- Husholdningsavfallet har økt med ca.23% f.o.m. 2001 t.o.m.2005.
- Usortert næringsavfall har økt med ca. 148% f.o.m. 2002 t.o.m. 2005.
- Papp og papir har økt med ca. 51% f.o.m. 2002 t.o.m. 2005.
- Komplekst jern har økt med ca. 249% f.o.m. 2003 t.o.m. 2005.
- Glass og metall har økt med ca. 153% f.o.m. 2000 t.o.m. 2005.

I tillegg kan det også nevnes at det kommer inn store mengder med trevirke som bygningsmaterialer og hageavfall som blir levert avfallsmottaket på Sandbakken. Stor belastning på mannskapet har ført til uforsvarlig overtidsbruk samt økt sykefravær. Det er lagt inn en økning i renovasjonsavgiften som vil gi rom for styrking av tjenesten.

Kommentarer til ønskede driftstiltak utenfor rammen:

1. Renholdsfunksjonen har vært underbudsjettet de senere årene, med behov for interne overføringer fra andre tjenesteområder. I 2006 har byggetiltak på Floren skole og Brekke barnehage samt utvidet bruk av Hvalerhallen ført til en økt renholdskostnad på kr. 271 000. I 2007 blir tilbygg på Asmaløy og Hauge barnehager tatt i bruk, med en anslått årskostnad på kr. 100 000.
2. Areal og tjenesteutvidelsen som beskrevet under pkt. 1 gjør seg tilsvarende gjeldende for håndverkertjenesten. Tjenesteutvidelsen representerer en merkostnad på kr. 170 000. Det ligger også inne en forutsetning om at tjenesten delfinansieres gjennom planlagte investeringstiltak (skolene, i forhold til lån med rentekompensasjon).
3. Hvalerhallen som nå er 6 år gammel trenger nå mer normalt vedlikehold, dette forsterkes av mer aktiv bruk bl.a. som følge av ungdomsskolen.

Kommentarer til ønskede investeringstiltak innenfor rammen:

1. Politisk ønske om et større evalueringsprosjekt for renovasjonstjenesten har, med dagens bemanning, ikke vært mulig å prioritere. Det er et sterkt behov for å styrke saksbehandlingskapasiteten. Det er lagt inn en styrking, med ett årsverk, i budsjettet med forutsetning om delvis finansiering fra et slikt prosjekt. Det må i tillegg påregnes noe bruk av eksterne tjenester. Prosjektet har som mål økt grad av kildesortering, begrensning i feillevering ved containerplassene samt bedre arbeidsforhold for de ansatte.
2. Det er tidligere satt av 1 million kroner (fordelt på 2 år) til utskifting av gatelysarmaturer. Prisøkning fra 2004 (når kostnadsberegning sist ble foretatt) fører til en merkostnad på kr. 200 000. Arbeidet må ifølge pålegg være ferdig innen 01.01.08.
3. Hvaler kommune overtar flere og flere veger i forbindelse med nye boligfelt, men også mange gamle grus- og asfalterte veger har et stort behov for vedlikehold. Mange steder er det behov for grøfting, da vegbanen er presset ut i grøftene slik at vannet renner i vegbanen ved regnvær, noe som gjør at grusen renner bort fra vegbanen. Noen steder trenger vi å asfaltere nytt da den gamle asfalten er slitt og krakelerer, og andre steder ville asfaltering av gamle grusveger gjøre vedlikeholdet enklere og billigere over tid.
4. Det er behov for å sette ut nye containerplasser ved nye og eksisterende boligfelt
5. Ny slambil har en kostnad på 2.250.000 og foreslås i 2008.
6. Redskapsbærer til veger og grøntanlegg har en kostnad på kr. 1.200.000 og foreslås investert i 2008.
7. Det er behov for å skifte ut containerhengeren til renovasjon i 2008.

3.3.2.4 Virksomhet Havn – ansvar 74400

(netto driftsramme i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Havn	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	24	65	65	65	65	
Foreslått driftsramme øk.plan 2007-2010			32	32	32	32
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010			0	3 000	3 500	0
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						

Bemanningen i virksomheten besto i 2006 av 3,6 årsverk fordelt på 4 ansatte. Dette vil i 2007 være uforandret.

Virksomhet havn er nå etablert og bemannet. I 2007 vil det bli satt fokus på videreutvikling av kommunale eiendommer med havneformål, som vil øke inntektene til virksomheten.

Innen Skjærgårdstjenesten er det igangsatt et evaluerings-/utviklingsprosjekt med mål om reduksjon i avfallshenting fra naturhavnene og vridning av tjenesten mot informasjon og andre former for service, skjøtsel og tilrettelegging. Dette prosjektet ses også i nær sammenheng med utviklingen av nasjonalpark.

Havneavgift i eksisterende havner vil utgjøre ca. 700 000 i 2007.

Kommentarer til ønskede investeringstiltak innenfor rammen:

1. Det henvises til tidligere vedtak om prosjekt og prosessene rundt utvikling av Utgårdskilen som fiskerihavn.
2. Ny fergekai skal bedre tilgjengeligheten til Nordre Sandøy og erstatte uhensiktmessige anløpspunkter.

3.3.2.5 Virksomhet Brann og feier – ansvar 74500

(netto driftsramme i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Brann og feier	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	1 752	1 736	1 736	1 736	1 736	
Foreslått driftsramme øk.plan 2007-2010			1 797	1 797	1 797	1 797
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010			0	0	0	0
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i virksomhetsleders prioriterte rekkefølge:						

Bemanningen i virksomheten besto i 2006 av 2 årsverk fordelt på 2 ansatte.

Det er igangsatt en utredning for å se på samarbeidsmuligheter med Fredrikstad Brannvesen. Utredningen har som mål å redusere sårbarhet for enkeltstillinger, som brannsjef og feier, forutsatt opprettholdt tjenestetilbud for øvrig.

3.3.3 Hvor vil vi og hvordan kommer vi dit?

Ved innføring av "balansert målstyring" (BMS), som overordnet styringssystem i kommunen, bygger seksjonen sin virksomhet på det generelle målekartet, vist i kapittel 3.1 figur 3.1.1, (SJEKK) med tilføyelser av enkelte seksjonsspesifikke måleindikatorer og resultatmål, som følger:

Figur 4. Målekart for Miljø og teknikk

Fokus-områder	Mål	Måleindikatorer(M)	Målemetode	Resultatmål		
				Mål	ønsket	nedre
Brukere tjenester	B1 God informasjon/kommunikasjon	B1.1 Antall virksomheter som har serviceerklæringer	B1.1 Telle antall serviceerklæringer	B1.1	2	1
	B3 Brukermedvirkning	B3.2 Dialogmøter	B3.2 Telle antall gjennomførte møter	B3.2	3	2
		B3.3 Medvirkning i planprosessen ved folkemøter/informasjonsmøter	B3.3 Telle antall gjennomførte møter	B3.3	10	5
		B3.4 Forhåndssamtaler	B3.4 Telle andel av saksmengde	B3.4	50%	30%

Av målekartet ser vi at seksjonen har satt seg ambisiøse mål:

- Arbeidet med å utarbeide service erklæringer igangsettes i virksomhetene.
- Det er utarbeidet en ny måleindikatorer under målet om brukermidvirkning (B3).
- Utstrakt bruk av forhåndssamtaler/-konferanser i plan- og byggesaksbehandlingen.

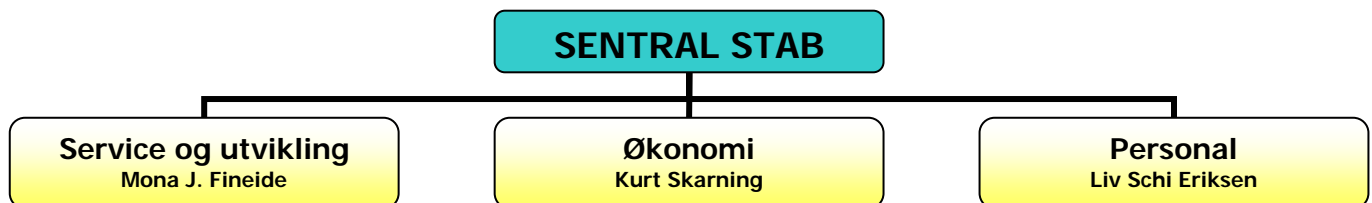
For fokusområdet medarbeidere/organisasjon er det laget handlingsplaner for oppfølging. Resultatene fra undersøkelsen var i grove trekk oppløftene for alle tjenestoområdene, selv om det er viktige forbedringspunkter.

Vi vil også:

- Rullere kommuneplanen med stor grad av medvirkning fra brukere, politikere og virksomheter
- Delta aktivt i eksisterende og nye utviklingsprosjekter, her nevnes ATPNG, Kystsoneplanlegging, og deltakelse i flere EU prosjekter.
- Jobbe videre med prosjektet rundt Nasjonalparken og nasjonalparksenter
- Ta stilling til, og eventuelt gjennomføre samarbeide med Fredrikstad kommune om geodata/oppmåling
- Ta stilling til, og eventuelt gjennomføre samarbeide med Fredrikstad kommune om felles brannvesen.
- Sørge for effektiv utnyttelse av seksjonens kontorarealer i rådhuset.
- Arbeide videre for at elektronisk byggesak - Prosjekt Byggsøk - blir tatt i bruk som et effektiviserende verktøy innenfor byggesaksbehandling.
- Følge opp HMS-arbeidet og iverksette tiltak for å redusere sykefraværet.
- Gjennomføre en vurdering av hva kommunen bør prioritere i forhold til næringsutvikling og hvordan kommunen bør organisere dette arbeidet i Team næringsutvikling.
- Fastsette rutiner og opplegg for å sikre fungeringen av beredskapsarbeidet i Team Beredskap.
- Levere en utredning som evaluerer renovasjonsordningen og vurderer endringer i denne.
- Levere en utredning om hvordan vi best kan organisere "eiendomsdriften" og "byggherrefunksjonen".
- Levere en utredning om hvordan vi best kan organisere brann- og feiervesenet.
- Levere en utredning/rapport om hele prosjektet med "utbygging av vann- og avløp".
- Levere en utredning/evaluering av rutinene i forbindelse med inngåelse av avtaler med "sameier" om utbygging av vann- og avløp, samt om rutinene for fakturering.
- Levere en evaluering/rapport om det prosjektet som har arbeidet med utvikling av fiskerihavnen i Utgårdskilen, slik at prosjektet eventuelt kan justeres.
- Levere en vurdering av hvordan prosjekt Havneutvikling kan konkretiseres.
- Levere en utredning/evaluering av vilkår som stilles i dispensasjonssaker.
- Avklare om kommunen kan være vertskommune for spesiell "strandsoneproblematikk".
- Legge til rette for et godt trafiksikkerhetsarbeid.

3.4 Sentral stab

Sentral stab er organisert som en enhet med tre faglige ledere; service- og utviklingssjef, personalsjef og økonomisjef. De utgjør et lederteam som sammen har den daglige ledelsen av rådmannens stab. Sjef for service og utvikling samordner arbeidet, og har direkte lederansvar for 10 medarbeidere, herunder 1 lærling.

3.4.1 Hovedendringer fra 2006 til 2007:

- Det legges frem et budsjett i balanse for neste år, og det er ført opp 1 tiltak utenfor rammen. Budsjettrammen for 2007 var i utgangspunktet ikke tilstrekkelig for å dekke økte lønnskostnader, derfor er enkelte driftsposter og variable lønnskostnader redusert.
- For 2006 har tilskuddet til kirkelig virksomhet vært på kr. 1 824 000.- Hvaler menighetsråd fremmer nå forslag om at dette økes til kr. 2 038 000.- Rådmannen kan ikke imøtese forslaget fullt ut, og det foreslås et tilskudd på kr. 1 890.000. Dette tilsvarer en økning på noe over 3.5%, altså på lik linje med økningen i de kommunale budsjettprogrammene. Kommunestyret vedtok en økning av tilskuddet med kr 50.000,- utover rådmannens forslag.

3.4.2 Økonomisk ramme Virksomhet Sentral stab

(netto driftsramme i 1.000 kr)	Regn	Bud	Bud	Bud	Bud	Bud
Sentral stab	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vedtatt driftsramme øk.plan 2006-2009	15 922	14 863	14 863	14 863	14 863	
Foreslått driftsramme øk.plan 2007-2010			15 433	15 845	16 320	16 810
Ønskede driftstiltak utenfor foreslått ramme, i seksjonssjefens prioriterte rekkefølge: 1. 3 nye lærlinger i helsefag (faget erstatter det tidligere omsorgsarbeiderfaget). Fra 2. halvår 2007			160	320	320	320
Vedtatt investeringsramme øk.plan 2007-2010			1 800	250	280	
Ønskede investeringstiltak utenfor foreslått ramme, i seksjonssjefens prioriterte rekkefølge:						

Bemanningen besto i 2006 av 12 årsverk fordelt på 13 ansatte og dette er uforandret i 2007.

Forklaring til ønskede driftstiltak utenfor rammen:

1. I henhold til tidligere vedtak i Kommunestyret, er det til en hver tid budsjettert med lønn til 5 lærlinger fordelt på flere seksjoner og virksomheter. Denne budsjettposten er lagt til stabens ansvarsområde. Seksjon for helse- og sosial har behov for styrking av antallet, og det legges frem et tiltak utenfor rammen på kr. 160.000 til dekning av 3 nye lærlinger i helsefaget fra 2. halvår 2007.

Forklaring til ønskede investeringstiltak innenfor rammen:

1. Investeringsforslaget fra Hvaler menighetsråd er basert på et kostnadsoverslag på kr. 1 800 000.- for restaureringsarbeider ved Spjørøy kirke. Se for øvrig vedlagt budsjettforslag fra Hvaler menighetsråd

3.4.3 Hvor vil vi og hvordan kommer vi dit?

Det gjennomgående målekartet for Hvaler kommune slik dette er beskrevet tidligere i dette dokumentet i kapittel 3.1, figur 3.1.1. inneholder enkelte forslag til endringer som er foreslått av staben.

I det spesifikke målekartet for staben, er målene og måleindikatorerne som er presentert i Hvaler kommunes gjennomgående målekart diskutert. Det foreslås følgende spesifikke målkart for staben:

Figur 5. Målekart for Sentral stab.

Fokus-områder	Mål	Måleindikatorer(M)	Målemetode	Resultatmål		
				Mål	ønsket	nedre
Brukere tjenester	B1 God informasjon Kommunikasjon	B1 Politiske protokoller er publisert på kommunens nettsted innen 2 virkedager	Sjekk www.hvaler.kommune.no	B1.4	KS; FS UKPT; UMT 100%	KS; FS UKPT; UMT 80%
	B2 Gode tjenester	B2.3 At det er overlapping på Områdene	Sjekk oversikt over oppgaver/ansvar	B2.3	Alle områder	Alle områder
Medarbeidere organisasjon	M2 Effektiv organisasjon	M2.3 Interne retningslinjer om bruk av telefon og kalender blir fulgt	Månedlig telling i rapport til RÅLE	M2.3	Alle brukere	Alle faste e-postbrukere
		M2.4 Beste praksis konseptet er i bruk	Telle antallet	M2.4	5 nye områder	3 nye områder
		M2.5 At det er letteste og oversiktlige saksframstillinger	Spørreundersøkelse politikere (fra skala 1-6)	M2.5	5	4

Av målekartet ser vi at staben har lagt inn to nye måleindikatorer under målet om effektiv organisasjon.

Vi vil også:

Omstillingsprogrammet VIFOSS (VI Forandrer OSS), beskriver en rekke omstillingsprosjekter- og tiltak som har vært iverksatt siden 2003. Arbeidet med omstilling og forbedringer med bakgrunn i blant annet dette programmet vil fortsette i økonomiplanperioden. Sentrale utfordringer i 2007 vil bli:

- Utvikle og drifte det nye årshjulet for styring og planlegging, herunder gjennomføring av årlige dialogmøter høsten 2007
- Fortsette forbedringer av planer og rapportering mot målstyringskonseptet Balansert målstyring/resultatledelse (BMS)
- Aktivt bruke metoden "Beste Praksis" til å forbedre alle prosesser/rutiner/saksbehandling som har vesentlig potensial for forbedring, enten i forhold til brukere eller i forhold til intern effektivitet/produktivitet.
- Ha fokus på leder- og ledelsesutvikling i henhold til ny organisering og gjennomføre felles opplærings- og møteplan for administrativ ledergruppe (ALG)
- Ha en overordnet oppfølging av tiltaksplaner utarbeidet med bakgrunn i medarbeiderundersøkelsen som ble gjennomført i november 2005, og gjennomføre ny medarbeiderundersøkelse høsten 2007
- Implementere det nye HMS- systemet som ble ferdigstilt i 2006. (Iht. Arbeidsmiljølovens forskrift om systematisk HMS arbeid i virksomheter).
- Følge opp den avtale som regjeringen og arbeidslivets parter inngår på virkemidler for å redusere sykefraværet. Herunder fortsette det gode samarbeidet om et inkluderende arbeidsliv lokalt med NAV trygd og NAV Arbeidslivssenter.
- Følge opp brukerundersøkelsen som gjennomføres i november/desember 2006.
- Forbedre kapasitet og kompetanse til økonomisk analyse og planlegging.
- Evaluere og vurdere endringer i lærlingeordningen.
- Utforme en helhetlig og tydelig personalpolitikk/arbeidsgiverpolitikk.

- Utvikle systemene for internkontroll og kvalitetssikring.
- Fastsette en bedre periodisering av budsjettene for å tilrettelegge for bedre økonomistyring.
- Fastsette for en riktigere fordeling av fellesutgifter i samsvar med KOSTRA.
- Utforme et nytt økonomireglement som regulerer blant annet forutsetningene om virksomhetenes/ seksjonenes videreføring av over- og underskudd.
- Fastsette systemer og rutiner for å sikre kommunen en best mulig utnyttelse av eksterne tilskuddsordninger.